

Itsensätyöllistäminen musiikkialalla

Miten freelancemuusikko näkee yrittäjyyden?

Vilma Pyrhönen

Tekijä Vilma Pyrhönen	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön nimi Itsensätyöllistäminen musiikkialalla	Sivu- ja liitesivumäärä 48 + 5
<p>Yrittäjyys ja itsensätyöllistäminen ovat yleisiä musiikkialalla, ja kiinnostus niitä kohtaan on lisääntynyt viime vuosikymmeninä. Alalle on tyypillistä pätkätyöt ja osa-aikaiset työsuhteet, ja vakinaisia täyspäiväisiä työpaikkoja on tarjolla vähän suhteessa muihin aloihin. Musiikkialalla työvoimaa on yli tarpeen ja kilpailu on kovaa, mikä vaikuttaa alentavasti palkkatasoon. Alalla työskentelee paljon freelancereita, jotka ovat asemaltaan palkansaajan ja yrittäjän välimaastossa. Jotta alalla voi työskennellä monipuolisesti freelancerina, on ainakin satunnaisesti oltava mahdollisuus laskuttaa työn tilaajaa. Laskuttamiseen on tarjolla erilaisia laskutuspalveluita ja ohjelmatoimistoja, joiden kautta laskutuksen voi hoitaa ilman omaa yritystä. Moni musiikin ammattilainen kuitenkin perustaa oman yrityksen helpottamaan alalla toimimista.</p> <p>Työn tarkoituksena on selvittää tutkimushaastattelun keinoin freelancemuusikoiden asenteita yrittäjyyttä kohtaan. Mikä yrittämisessä houkuttaa ja toisaalta mietityttää, ja kuinka paljon yrittämisestä tosiasiaassa tiedetään freelancemuusikoiden keskuudessa. Työ on rajattu käsittelemään vain musiikkialan yrittäjyyteen ja itsensätyöllistämiseen liittyviä näkökulmia.</p> <p>Työn tietoperusta keskittyy kulttuuri- ja musiikkialaan sekä yrittäjyyteen niin musiikkialalla kuin yleisestikin. Musiikkialalle on tyypillistä yrittäjämäinen toiminta, mikä linkittää yrittäjyyden vahvasti musiikkialaan. Itsensätyöllistäminen on pikemminkin sääntö kuin poikkeus, kuten oma toiminimikin. Mutta alalla on myös suuri joukko toimijoita, jotka pyrkivät välttämään yrittäjyyttä ja yrittäjästatusta.</p> <p>Työn empiirinen osa on toteutettu laadullisilla tutkimushaastatteluilla, jotka on tehty heinäkuussa 2018. Työtä varten haastateltiin yhteensä viittä musiikkialalla toimivaa freelanceria, joilla on kokemusta alalla työskentelystä vähintään kymmenen vuoden ajalta. Haastateltavista ainoastaan yhdellä oli oma yritys, ja muut olivat harkinneet ainakin jossain elämänsä vaiheessa oman yrityksen perustamista.</p> <p>Työn tulokset osoittivat, että yrittäjyys nähdään freelancereiden keskuudessa mahdollisuutena, johon voi tarttua, jos elämäntilanne sitä vaatii. Yrittäjyydessä houkuttaa eniten sen tuoma laskuttamisen mahdollisuus. Freelancerit, joiden tulot pohjautuivat pääasiassa yksittäisiin keikkoihin, osoittivat valmiutta yrittäjyyteen. Kiinnostus oli selvästi vähäisempää niillä freelancereilla, joilla oli vakinainen tulo esimerkiksi pedagogin työstä, ja enemmän menettävää työttömyysturvan muodossa. Perustiedot yrittäjyydestä ja sen eri muodoista freelancereiden keskuudessa osoittautuivat hatariksi.</p> <p>Muusikot tarvitsisivat enemmän tietoa ja tukea yrittämiseen, jotta useampi näkisi sen potentiaalisena väylänä musiikkialalla toimimiseen.</p>	
Asiasanat Yrittäjyys, musiikkiala, freelance-työntekijät, yritysmuodot	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Työn tavoitteet ja tutkimusongelma	1
1.2	Työn tausta ja tietoperusta	3
1.3	Tutkimusmenetelmä ja käsitteet	3
2	Kulttuuri- ja musiikkiala toimialana	5
2.1	Freelancerina musiikkialalla	6
2.2	Oma yritys vaihtoehtona	7
2.3	Yleisimmät yritysmuodot musiikkialalla	8
2.4	Musiikkialan erityispiirteet	10
3	Yrittäjyys ja itsensätyöllistäminen	12
3.1	Yrittämisen vaativuus	13
3.2	Yritysmuodon valinta	14
3.2.1	Yksityinen elinkeinonharjoittaja	15
3.2.2	Osakeyhtiö	15
3.2.3	Osuuskunta	17
3.2.4	Yksityisotot ja palkanmaksu	18
3.2.5	Verotus	18
3.3	Yrityksen perustamistoimet	19
3.4	Laskutuspalvelut	21
3.5	Yrittäjän työttömyysturva	23
3.6	Arvonlisäverotus musiikkialalla	24
4	Haastattelututkimus	25
4.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma	25
4.2	Tutkimusmetodi	26
4.3	Tutkimuksen toteutus	26
4.4	Haastateltavien kuvaus	28
4.5	Tutkimuksen tulokset	29
4.5.1	Työskentely musiikkialalla	29
4.5.2	Yrittäjyys vaihtoehtona	31
4.5.3	Freelancereiden tietämys yrittäjyydestä	36
5	Pohdinta	39
5.1	Johtopäätökset	39
5.2	Tutkimuksen luotettavuus	40
5.3	Projektinhallinta	40
	Lähteet	42
	Liitteet	49
	Liite 1. Yritysmuotojen vertailu	49

Liite 2. Yrityksen perustamistoimet	50
Liite 3. Haastattelukysymysrunko	52

1 Johdanto

Musiikkialalla toimijoiden kirjo on laaja, ja mukaan mahtuu niin harrastajia kuin ammattilaisiakin. Osa toimii alalla vain sivutoimisesti ansaiten päätulonsa muun alan töistä, ja monet vaihtavat alaa huomattessaan, ettei töitä riitäkään elannon ansaitsemiseen. Alalle on koulutettu enemmän osaavia tekijöitä kuin työtä on tarjolla, mikä on luonnollisesti johtanut kovenevaan kilpailuun töistä. Työt jakautuvat epätasaisesti sekä ajallisesti että tekijöiden kesken, mikä tarkoittaa, että jotkut harvat ovat ylityöllistettyjä, kun taas valtaosa kituuttelee hyvin vaatimattomilla ansioilla. Alan palkkataso on alhainen ja palkkiot yksittäisistä keikoista pieniä, mihin vaikuttaa osittain tekijöiden suuri tarjonta. Jotta tällaisessa ympäristössä pystyy perustelemaan omat kohtuulliset palkkionsa, on oltava jokin kilpailuvallti, joka erottaa massasta.

Musiikkialalla itsensäyöllistäminen on yleisempää kuin muilla aloilla, ja ylitarjonta pätevästä työvoimasta johtaa alalla helposti työttömyyteen tai vajaatyöllisyyteen. Koska vakinaisia työpaikkoja on tarjolla erittäin vähän ja kilpailu niistä on raakaa, joutuvat yhä useammat kokoamaan toimeentulonsa useasta eri lähteestä. Jotta alalla on mahdollista toimia monipuolisesti freelancerina, on oltava keino laskuttaa työn tilaajaa, kuten oman yrityksen tai laskutuspalvelun kautta. Yrittäjyys on musiikkialalla yleistä, ja yrittäminen nähdään monesti luonnollisena vaihtoehtona, ellei nykyään jopa edellytyksenä alalla toimimiseen. Yrittäjyyteen liittyy kuitenkin paljon ennakkoluuloja ja pelkoja, jotka monen kohdalla estävät yrittäjäksi ryhtymisen.

Monella kytee ajatus yrittämisestä, koska se voi helpottaa alalla toimimista, mutta samalla se myös pelottaa hyppynä tuntemattomaan. Vaikka yrittäjyyteen liittyy paljon epä tietoisuutta, ovat mielikuvat kuitenkin vahvoja. Yrittäjyys käsitteenä on hyvin laaja, ja musiikkialalla se käytännössä tarkoittaa yleisimmin erittäin pienimuotoista elannon mahdollistavaa toimintaa.

1.1 Työn tavoitteet ja tutkimusongelma

Työn tarkoituksena on selvittää, miten musiikkialalla toimivat freelancemuusikot näkevät yrittäjyyden. Työssä tutkitaan, mikä freelancereiden asenne yrittäjyyttä kohtaan on, mikä heitä yrittäjyydessä kiinnostaa tai pitää siitä loitolla ja mikä tietoperusta heillä on, kun he pohtivat yrittäjyyttä omalla kohdallaan. Työ auttaa musiikkialaa tuntemattomia ymmärtämään paremmin kyseistä alaa ja siellä toimijoita, sekä antaa yrittäjyyttä harkitseville freelancemuusikoille pohjatiedot yrittäjyydestä, erityisesti yleisimmistä musiikkialan yrittäjyyden muodoista ja muista alalla toimimisen vaihtoehdoista.

Työ on rajattu niin, ettei työssä käsitellä kaikkia yrittäjyyden muotoja kattavasti, vaan painudutaan musiikkialan tyypillisimpiin yrittäjyyden muotoihin eli yksityiseen elinkeinonharjoittajaan, osakeyhtiöön ja osuuskuntaan.

Työn päätutkimusongelma on:

”Mikä on freelancemuusikon asenne yrittäjyyttä kohtaan?”

Työn alaongelmat ovat:

”Mitkä tekijät ajavat freelancemuusikon perustamaan yrityksen / olemaan perustamatta yritystä?”

ja

”Kuinka paljon freelancemuusikot tietävät yrittäjyydestä?”

Tutkimuksen hypoteesi on, että yrittäjyys nähdään mahdollisuutena tarjota palveluja helpommin ja uskottavammin, mutta toisaalta kuitenkin myös uhkana, jolla on liikaa vaikutuksia palkansaajan etuihin.

Tutkimusongelmat on asetettu peittomatriisiin (Taulukko 1), josta ilmenee tutkimusongelmien, haastattelukysymysten ja raportin yhteydet. Itse haastatteluissa kysymykset esitettiin aina ennakkoon laaditun kysymysrunгон pohjalta, mutta ei sanatarkasti kysymysten kirjoitetussa muodossa, ja jokaisessa haastattelussa tuli myös lisäkysymyksiä haastateltavan työ-/elämäntilanteesta ja vastauksista riippuen. Kysymysrunkoa (liite 3) ei ole jälkikäteen muokattu, joten se on edelleen sen alkuperäisessä muodossaan.

Taulukko 1. Tutkimuksen peittomatriisi

Tutkimuskysymys	Haastattelukysymys (liite 3)	Raportissa
Mikä on freelancemuusikon asenne yrittäjyyttä kohtaan?	3, 5, 6, 11, 16, 18, 19	4.5.1, 4.5.2, 4.5.3
Mitkä tekijät saavat freelancemuusikon perustamaan yrityksen / olemaan perustamatta yritystä?	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 16, 19	4.5.1, 4.5.2
Kuinka paljon freelancemuusikot tietävät yrittäjyydestä?	6, 7, 9, 12, 13, 14, 15, 17,	4.5.2, 4.5.3

1.2 Työn tausta ja tietoperusta

Työn aihe syntyi kirjoittajan itsensä kiinnostuksesta musiikkialan yrittäjyyteen. Kirjoittaja itsekin on valmistunut vuonna 2008 musiikkipedagogiksi ja toimii freelancerina musiikkialalla, joten ala ja sen toimintatavat ovat hyvin tuttuja. Kulttuuriala eroaa monesta muusta alasta radikaalisti mm. siinä, että siellä tehtävää työtä ei aina mielletä työksi laisinkaan, niin työn tekijän kuin tilaajankaan näkökulmasta.

Yrittäjyys on jatkuva ja erittäin ajankohtainen puheenaihe. Alan lehdissä yrittäjyys ponnahtaa esiin tuon tuostakin, ja etenkin musiikkialalle tulevia vastavalmistuneita yrittäjyys as-karruttaa yhä enemmän työelämän muuttuessa.

Työn tietoperustassa perehdytään kulttuuri- ja musiikkialaan, alalla työskentelyyn ja sen erityispiirteisiin. Tämän lisäksi tutustutaan kulttuurialan yrittäjyyteen ja sen yleisiin muotoihin. Toisena tietoperustan aihealueena on yrittäjyys ja sen haasteet. Tähän liittyen käydään läpi yritysmuodon valintaan vaikuttavia tekijöitä sekä tutustutaan yrityksen perustamistoimiin ja laskutuspalveluihin.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja käsitteet

Tutkimus toteutettiin laadullisin menetelmin teemahaastatteluilla. Kvantitatiivisen tutkimuksen sijasta päädyttiin kvalitatiiviseen lähestymistapaan, koska haluttiin saada suora kosketus haastateltaviin. Haastattelututkimus mahdollisti tiedon keräämisen joustavasti, ja jokainen haastattelu sai olla juuri sellainen kuin siitä muotoutui. Kukin haastattelu seurasi ennalta laadittua kysymysrunkoa, muttei ollut sidottu siihen. Kussakin haastattelussa kysymysten asettelu vaihteli hieman ja kysymysrunko rikastui lennosta heitetyillä lisäkysymyksillä.

Haastatteluja oli yhteensä viisi, kaikki yksilöhaastatteluja, jotka toteutettiin kasvokkain. Kaikki haastateltavat olivat haastattelijalle ennalta tuttuja, mikä helpotti kysymysten asetelua, koska haastattelijalla oli jo valmiina pohjatiedot haastateltavista. Kukaan haastattelu toi lisää valoa ja uusia näkökulmia itse päätutkimusongelmaan sekä alaongelmiin.

Työssä käytettävät olennaisimmat käsitteet on määritelty seuraavasti:

- **Itsensätyöllistäjällä** tarkoitetaan yrittäjiä, ammatinharjoittajia sekä freelancereita. Työt tehdään toimeksiantoina joko laskuttamalla tai verokortilla. Itsensätyöllistäjänä voi toimia myös sivutoimisesti, jos on päätoimisesti esimerkiksi opiskelija tai palkansaaja.
- **Freelancer** tekee töitä usealle eri toimeksiantajalle, usein pätkätöinä ja samanaikaisesti. Freelancer voi toimia samanaikaisesti työsuhhteessa ja yrittäjänä sekä saada työkorvauksia ilman työsuhdetta tai yrittäjyyttä.
- **Yrittäjä** on henkilö, joka harjoittaa liiketoimintaa. Yleensä yrittäjä tavoittelee voittoa ja kasvua eikä kaihda riskejä, mutta joskus yrittäjyys on yrittäjälle vain keino toimia alalla, jossa ei ole mahdollista työskennellä palkansaajana. Yrittäjä voi olla esimerkiksi pää- tai sivutoiminen yrittäjä, kevytyrittäjä tai pakkoyrittäjä.

Toisinaan termejä itsensätyöllistäjä-, yrittäjä- ja freelancer käytetään synonyymeina, ja lähteestä riippuen termien merkitys hieman vaihtelee.

2 Kulttuuri- ja musiikkiala toimialana

Kulttuuriala käsitteenä on laaja, ja sen toimijoihin luetaan mm. muusikot, kuvataiteilijat, toimittajat, ohjaajat, tanssijat ja näyttelijät. Yrittäjyys on alalla yleistä ottaen huomioon, että 26 % alan toimijoista on yrittäjiä ja 74 % palkansaajia, kun muilla aloilla luvut ovat 13 % ja 87 %. Ainoastaan 62 prosentilla on kulttuuriammateissa pysyvä työsuhde, kun muilla aloilla osuus on 73 %. Loput toimivat määräaikaisella työsopimuksella tai yrittäjinä. Osa-aikatyö on kulttuurialalla yleisempää kuin muilla aloilla yleisesti ja myös itsensätyöllistäjien määrä on kasvanut tasaisesti tällä vuosituhanella. (Pärnäinen & Surela 2014, 13, 62–63; Tilastokeskus 2017.)

Projektiluonteisuus ja pätkätyöt ovat avainsanoja kulttuuriammateissa, ja on yleistä työkennellä useissa eri työpaikoissa samanaikaisesti (Marttila 2012, 18). Kulttuurialan toimijoista suurin osa on korkeakoulutettuja, mutta tulotaso on siitä huolimatta pääosin matala. Työttömyys on alalla korkeampaa muihin aloihin verrattuna ja työttömien työnhakijoiden määrä on yli kaksinkertaistunut tällä vuosituhanella. (Tilastokeskus 2017; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a, 20.)

Koska vakinaisia työpaikkoja on suhteellisen vähän, ovat musiikin esittäjät valtaosin joko yrittäjiä tai keikkatyöläisiä, jotka työskentelevät freelanceverokortilla. Alalla on paljon myös harrastajia ja sivutoimisesti työskenteleviä, ja koska alalle on koulutettu liikaa työvoimaa, on tämä aiheuttanut työttömyyttä. Taiteellisen työn ohella tehdään usein muutakin työtä, ja huomattavalla osalla päätulo tulee muun alan palkkatyöstä (Hirvi-Ijäs, Koski, Rensujeff & Sokka 2018, 5). Alalla on tyypillistä, että työt jakautuvat ajallisesti epätasaisesti eikä niitä ole riittävästi. (Ammattinetti 2018; Pärnäinen & Surela 2014, 41, 107–108.)

Itsensätyöllistämisen ajatellaan usein olevan elämäntapavalinta, jolloin siitä saatavat tulot nähdään toisarvoisina itse työn tuomaan tyydytykseen nähden. Tosiasiassa rahavirran vähyys on monesti ongelma (Jones 2015). Norjassa toteutetun tutkimuksen mukaan musiikkialalla toimivat kokevat muihin ammatteihin verrattuna enemmän psyykkistä ahdistusta ja ahdistusta (Bjerkset, Bjørngaard & Vaag 2015, 4, 6).

Kulttuurialalla on samoja piirteitä myös Suomen rajojen ulkopuolella. Englannissa vain 10 prosenttia musiikin ammattilaisista työskentelee täyspäiväisesti työntekijänä, ja ainoastaan 50 prosentilla on joku säännöllinen tulo. Kolmasosa joutuu turvautumaan muun alan töihin saadakseen kohtuullisen elannon. Osa-aikaisesti työskentelevistä yli puolet haluaisi täyspäiväisen työn, ja perheelliset kamppailevat korkeiden lastenhoitokustannusten ja pienten palkkioiden kanssa. Palkat eivät alalla välttämättä nouse kustannusten noustessa, ja

muusikoiden yleisesti oletetaan työskentelevän joko ilmaiseksi tai alle listahintojen. Yksittäiset toimeksiannot ovat usein lyhyitä, ja parantaakseen omia tulevaisuuden näkymiään alalla toimijat ovat valmiita pudottamaan korvauksiaan ja työskentelemään välillä ilmaiseksi. (Musicians' Union 2012, 14, 16.)

2.1 Freelancerina musiikkialalla

Englannissa tehdyn tutkimuksen mukaan freelancemuusikot arvostavat työssään etenkin joustavuutta, vaihtelevuutta, vapautta sekä ennakoimattomuutta, varsinkin verrattaessa sitä säännölliseen toimisto- tai palkkatyöhön. Toisaalta itsensätyöllistämisen mukanaan tuoma taloudellinen epävarmuus koetaan ahdistavaksi. Monet joutuvat pohtimaan, onko freelancerina toimimisen tuoma vapaus ja vaihtelevuus sen arvoista, että sietää myös epävarmuuden. Koska yksittäisistä keikoista harvoin tehdään kirjallista sopimusta, ei koskaan ole varmaa, tuleeko keikkaa loppujen lopuksi ollenkaan. Työ on myös sosiaalisesti vaativaa. Saadakseen töitä tai pitääkseen jo saadut työt on tultava hyvin toimeen muiden kanssa sekä oltava jatkuvasti sosiaalinen ja miellyttävä. (Dobson 2010, 245–248.)

Musiikkialalla freelancerina voi toimia joko verokortilla, ohjelmatoimiston tai laskutuspalvelun kautta sekä yrittäjänä esim. toiminimellä tai osakeyhtiössä. Yrityksen perustamiseen houkuttaa itsensä ja muiden työllistäminen, laskutuksen mahdollisuus, hankintojen teko helpommin, verotuksen suunnittelu ja mahdollisuus vähentää tulonhankkimiskulut. Helpoin tapa toimia on verokortilla, jos työn tilaaja sen kelpuuttaa. Monet tilaajat etenkin nykyään kuitenkin suosivat laskuttamista ja määrittelevät vallitsevat käytännöt. (Saukkonen & Sivonen 2014, 28; Teosto 2014.)

Jos laskuttaminen on pakollista, on ohjelmatoimiston, kuten Stagentin (jossa Muusikkojen liitto on osakkaana) kautta toimiminen vaivatonta, ja siinä freelancer toimii työsuhteessa palkansaajana. Ohjelmatoimisto suorittaa laskuttamisen muusikon antamien tietojen mukaan (Stagent 26.1.2018). Ennen laskutettavan hinnan sopimista kannattaa tehdä tarkat laskelmat kuluista. Ohjelmatoimisto ensin vähentää sovitusta hinnasta oman provisionsa, joka on noin 7 % (Stagent 6.9.2017). Tästä summasta vähennetään vielä lakisääteiset työnantajamaksut eli työeläkemaksu, sairausvakuutusmaksu, työttömyys-, tapaturma- ja ryhmähenkivakuutus. Jäljelle jäävä summa on bruttopalkka, josta vähennetään vielä ennakonpidätys sekä TyEL:n ja työttömyysvakuutusmaksun työntekijäosuus. Ennakonpidätyksen suuruudesta riippuu käteen jäävä osuus, joka esim. 15 %:n ennakonpidätyksellä on 57,5 %. Laskutuspalvelun kautta laskutuksen voi hoitaa halvemmalla, jolloin provisio on noin 3–5 prosenttia (Ukko 2018a; Eezy 2018a). Laskutuspalvelu Eezy:n esimerkkilas-

kelmassa laskutushinnasta lähtee ensin provisio 5 %, jonka jälkeen vähennetään tapaturmavakuutus, sotu sekä ennakonpidätys. 15 % ennakonpidätyksellä käteen jää laskutettavasta summasta 79,72 %. (Eezy 2018b.)

2.2 Oma yritys vaihtoehtona

Musiikkialalla freelancerina pärjää toimimalla laskutuspalvelun tai ohjelmatoimiston asiakkaana, mutta jos miettii, voisiko esimerkiksi oma toiminimi olla parempi valinta, kannattaa pohtia seuraavia asioita:

- Onko asiakkaita jo olemassa?
- Onko idea kannattava?
- Onko taitoa ja halua hoitaa verotuksellisia ja kirjanpidollisia hommia?
- Vaaditaanko investointia?
- Onko toiminta jatkuvaa?

Jos asiakaskunta on valmiina, voi vaikka heti perustaa toiminimen. Jos ei ole varma idean kannattavuudesta, voi olla järkevää ensin kokeilla laskutuspalvelun kautta. Jos hallinnolliset hommat ei kiinnosta, on laskutuspalvelu parempi vaihtoehto. Jos investointi on pakollinen, kannattaa ensin haistella, onko idea kannattava laskutuspalvelun kautta. Jos toiminta on jatkuvaa, kannattaa ehdottomasti perustaa toiminimi. (Yrityksen perustaminen 2018a.)

On mahdollista myös toimia kevytyrittäjänä toiminimellä. Tällöin saa oman y-tunnuksen, jolloin myynnit kerryttävät omaa eikä laskutuspalvelun liikevaihtoa. Tällä tavoin on mahdollisuus hyötyä arvonlisäveron alarajahuojennuksesta, joka koskee alle 30 000 euron liikevaihtoja. Tätä kautta myös omat hankinnat voi vähentää liiketoiminnan kuluina. (Yrityksen perustaminen 2018a.)

Oma yritys voi tuoda lisää uskottavuutta, olettaen että yrityksen asiat hoitaa kunnolla. Henkilökohtaisten verkostojen tuntemus on arvokasta musiikkialan yrittäjänä, mutta itse tuote tai palvelu on kuitenkin se, joka määrittelee menestyksen (Jackson & Oliver 2003, 254).

Ennen kuin alkaa yrittäjäksi, kannattaa miettiä ja punnita, kenen kanssa yrittää, mikä on yrityksen kilpailuetu, kasvustrategia ja mistä asiakkaat haalitaan. Jos yrityksen aikoo perustaa kavereidensa kanssa, on ehdottoman tärkeää tehdä osakassopimus, jossa voi sopia työtehtävien ja vastuiden jaosta sekä mahdollisten eteen tulevien ongelmien ratkaisusta. Kaikkien perustajien tulee olla yritykseensä täysin sitoutuneita, koska eteen tulee vaiheita, jolloin täysipainoista osallistumista vaaditaan. (Jääskeläinen 2015, 106–107, 141.)

Jos aiheena on perustaa yhtiö oman yhtyeensä kanssa, kannattaa odottaa, kunnes yhtyeen kokoonpano on kunnolla vakiintunut, jäsenten välinen luottamus on kunnossa ja tulovirta on tasainen. Yhtiön pyörittämisestä syntyy säännöllisiä kuluja (kuten kirjanpitokulut), joiden kattamiseen pitää olla varautunut. Yhtiön perustaminen voi tuoda yhtyeen toimintaan lisää yritteliäisyyttä ja ammattimaisuutta, mutta perustamista kannattaa silti harkita tarkoin, koska yhtiön pyörittämiseen liittyy paljon pakollista byrokratiaa kaikkine veroilmoituksineen, kokouksineen ja pakollisine maksuineen. Myös sosiaaliturvapuoli on otettava huomioon. (Lehtinen 2013.)

Yrittäjyyttä puoltaa se, että toimeksiantajat maksavat yleensä jämäkämmin laskunsa yrityksille kuin verokortilla työn tekeville (Torppa 2013, 137). Myös tukien hakeminen ja saaminen säätiöiltä on yrittäjänä helpompaa kuin yksityishenkilönä. Jos yhtyeen jäsenet haakevat tukia erillisinä yksityishenkilöinä ilman taustalla yhdistävää yhtiötä, voi tukien saaminen tyssätä siihen. Tuet helpottavat huomattavasti liiketoimintaa ja vapauttavat resursseja taiteelliseen työhön. (Karhunen 2017, 23.)

Laskutuspalveluiden käyttö töiden laskuttamisessa on ollut itsestänselvyyys musiikkialalla, jolloin oman yrityksen perustamiselta on välttynyt. Keväällä 2017 tuli kuitenkin voimaan muutos, jonka mukaan työeläkeyhtiöt alkoivat nähdä kevytyrittäjät yrittäjinä, eikä työntekijöinä. Tästä lähtien laskutuspalveluiden asiakkaat ovat olleet YEL-vakuutuksen piirissä, ja heitä koskee yrittäjien säädökset. Asiakkaan on arvioitava laskutuspalvelua varten vuositulonsa, jonka mukaan YEL-vakuutus lasketaan. YEL-vakuutus on otettava, jos vuositulot ylittävät 7 656,25 euroa (vuonna 2018), mutta henkilökohtaisessa verotuksessa voi YEL-maksut kuitenkin vähentää. (Stagent 6.9.2017; Yrittäjät 2017.)

Laskutuspalveluiden käyttäjän on työttömyysturvalain kannalta pohdittava, onko oma toiminta yrittäjänä pää- vai sivutoimista. Ainoastaan sivutoiminen yrittäjyys mahdollistaa työttömyysetuuden säilymisen. Ratkaisevassa roolissa on käytetyt työtunnit, eivätkä tulot. Muita periaatteita sivutoimisuuden arvioinnissa ovat toiminnan aiottu laajentaminen ja työn kausiluonteisuus. (Ukko 2018b.)

2.3 Yleisimmät yritysmuodot musiikkialalla

Musiikkialalla sekä yksityinen elinkeinonharjoittaja että osakeyhtiö ovat yleisiä (Teosto 2014). Työn liitteenä (liite 1) on taulukko, jossa vertaillaan eri yrittämisen muotoja keskenään. Taulukkoon on sisällytetty toiminimen, henkilöyhtiön, osakeyhtiön sekä osuuskunnan keskeisimmät erot. Yksinyrittämisen helpoin muoto on yksityinen elinkeinonharjoittaja, mutta myös osakeyhtiön ja osuuskunnan voi perustaa yksin. Kahdessa jälkimmäisessä

tosin byrokratian vuoksi hallitukseen tarvitaan tällöin ainakin yksi varajäsen. Jos haluaa rajoittaa taloudellista vastuutaan, on osuuskunta tai osakeyhtiö oikea ratkaisu, sillä yksityinen elinkeinonharjoittaja on henkilökohtaisesti vastuussa veloistaan ja sitoumuksistaan (Yrittäjät 2014). Ainoastaan osakeyhtiön perustamiseen tarvitaan alkupääomaa (joko 2 500 tai 80 000 €). Jos yksinyrittäminen ei kiinnosta, voi osuuskunnan tai osakeyhtiön perustaa kimpassa. (Holopainen 2018, 20–21; Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624 1:2 §; Osuuskuntalaki 421/2013 1:2 §.)

Jos liikevaihto ylittää 100 000 euroa vuodessa, voi osakeyhtiö olla parempi valinta yrittämisen muodoksi kuin toiminimi (Torppa 2013, 137; Karhunen 2017, 24). Keikkojen laskutus tapahtuu silloin suoraan osakeyhtiön kautta, ja yhtyeen jäsenet toimivat yrittäjinä. Yhtiö voi omistaa tavaramerkin yhtyeen nimeen ja palkkaa voi maksaa silloin kun rahaa riittää. (Lehtinen 2013.)

Osuuskunta on erinomainen yritysmuoto, kun ei halua sijoittaa valtavaa pääomaa. Osuuskunta myös houkuttaa enenemissä määrin luovien alojen tekijöitä. Osuuskunnan toiminnan ytimessä on tuottaa jäsenille heidän tarvitsemiaan palveluita, mikä tarkoittaa mm. työntekoa ja hankintojen tekoa osuuskunnan kautta. Taloushallinto, kirjanpito ja markkinointi järjestetään osuuskunnassa keskitetysti, sekä tarjotaan työtilat ja -välineet. Jäsenet voivat keskittyä omaan osaamiseensa. Yksi suurimmista kulttuurialan osuuskunnista Osuuskunta Lilith esimerkiksi veloittaa jäseniltään liittymismaksun ja osuusmaksun. Hallintokorvauksia veloitetaan tämän lisäksi sen mukaan, miten paljon jäsenet käyttävät osuuskunnan palveluita ja miten suuri jäsenen oma ja osuuskunnan liikevaihto on. Jäsenten määrä voi olla suurempikin, kulttuurialan osuuskunnissa jäsenmäärät olivat v. 2013 toteutetun tutkimuksen (Saukkonen & Sivonen 2014, 24) mukaan 3–225. (Lilith 2018; Remes 2015; Saukkonen & Sivonen 2014, 15–16, 28.)

Vuonna 2014 Suomessa oli noin 150 kulttuuri- ja taidealan osuuskuntaa, ja kiinnostus osuuskuntia kohtaan on kasvanut työelämän muuttuessa. Osuuskuntaan liittymällä voi välttää oman yrityksen perustamisen ja pyörittämisen ja päätöksenteko on hyvin demokraattista. (Remes 2015.)

Monesti osuuskuntaan liitytään silloin, kun harkitaan oman yrityksen perustamista tai halutaan pois yrittäjyydestä (Saukkonen & Sivonen 2014, 47). Liittymällä esimerkiksi Osuuskunta Lilithiin, toimii osuuskunta työnantajana sen lukuun työskenteleville huolehtien työnantajalle lakisääteisesti kuuluvista velvoitteistaan. Jäsen on siis palkansaaja ja työsuhhteessa osuuskuntaan. Jäsenet maksavat liittymismaksun ja osuusmaksun, jonka saa takaisin jäsenyyden päättyessä. (Lilith 2018.)

Musiikkialan yrittämisessä on hyvin samoja piirteitä eri maiden välillä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa yksinyrittäjä voi toimia itsenäisenä ammatinharjoittajana (sole proprietorship), jonka perustaminen ei vaadi juuri muodollisuuksia. Ammatinharjoittaja on henkilökohtaisesti vastuussa veloistaan. Avoin yhtiö (general partnership) on myös yleinen, eikä seäkään vaadi sen muodollisempaa perustamista kuin suullisen sopimuksen esimerkiksi yhtyeen jäsenien välillä. Avoimen yhtiön kaikki jäsenet ovat yhteisvastuullisesti vastuussa yksittäisten jäsenten ottamista lainoista myös henkilökohtaisella omaisuudellaan, joten luottamuksen tulee olla vahva. Sama pätee yksittäisten jäsenten allekirjoittamiin sopimuksiin, ne sitovat kaikkia. Lainojen saaminen voi olla helpompaa avoimelle yhtiölle kuin itsenäiselle ammatinharjoittajalle, koska takaisinmaksajia on enemmän. Verotus on henkilökohtainen eli avointa yhtiötä ei veroteta erikseen. Avoimen yhtiön toimintaa ohjaa mahdollinen kumppanuussopimus, jossa voi päättää esimerkiksi tulojen jakautumisesta eri suhteessa kumppaneiden välillä. Ilman sopimusta kaikki jaetaan yhtä suurina osuuksina. (Erickson 2012.)

Rajoitetun lisävastuun yhtiö/osakeyhtiö (limited liability company) rajoittaa yrittäjän henkilökohtaista vastuuta Suomen tapaan myös Yhdysvalloissa. Perustamiseen liittyy enemmän byrokratiaa verrattuna itsenäiseen ammatinharjoittajaan ja avoimeen yhtiöön. Liiketoimintasopimuksella määritellään jäsenten omistussuhteet ja määräysvalta yhtiössä sekä voittojen ja tappioiden jako. Rajoitetun lisävastuun yhtiö on joustava ratkaisu yhtyeelle, sillä se ei purkaudu, vaikka yhtyeen jäsen eroaisikin, toisin kuin avoin yhtiö. Myös uudet jäsenet saa helposti mukaan yksimielisellä päätöksellä. Osakeyhtiö (corporation) vastaa vielä enemmän suomalaista osakeyhtiötä. Yhtye, jonka jäsenillä on hyvin erilaiset roolit ja vastuut yhtyeessä, voi jakaa päätösvallan niin, että esimerkiksi yhtyeen perustajalla, joka säveltää ja sovittaa musiikin, on suurempi päätösvalta osakeyhtiön asioista. (Erickson 2012.)

2.4 Musiikkialan erityispiirteet

Yrittäjyys musiikkialalla lähtee usein alan harrastuksesta tai koulutuksesta (Marttila 2012, 18). Yrityksiä on paljon ja ne ovat kooltaan pieniä. Yrittäjillä on harvoin liiketaloudellista osaamista, ja markkinointiosaamisessakin olisi parantamisen varaa. Erityisesti kulttuurialan itsensätyöllistäjät kaipaavat apua mm. markkinoinnissa, sosiaaliturvan järjestämisessä sekä palkkioneuvotteluissa. (Ammattinetti 2018; Pärnäinen & Surela 2014, 58.)

Musiikkiala on kutsumusammatti ja taiteen tekeminen nähdään monesti tärkeämpänä kuin toimeentulo. Kulttuurialan itsensätyöllistäjät kokevat oman taloudellisen tilanteen epävarmemmaksi kuin muiden alojen itsensätyöllistäjät. Palkaton työ on alalla ongelma, mutta

monet eivät varsinkaan uransa alussa osaa kieltäytyäkään siitä. Sen toivotaan vauhdittavat uraa ja tuovan tarvittavia kokemuksia alan käytännön töistä. Monelle nuorelle ammattilaiselle työttömyyspäiväraha, työmarkkinatuki tai muut sosiaalietuudet ovat tärkeimpiä tulonlähteitä. Nämä ovat tuloja, jotka ovat säännöllisiä ja ennustettavia. Myös perheen tai puolison taloudellinen tuki voi olla tärkeä. (Hirvi-Ijäs ym. 2018, 5–6, 57, 59; Pärnäinen & Surela 2014, 105–106.)

Musiikkialalla työstä saatavat korvaukset eivät monesti vastaa ammattitaitoa. Koska alalla toimijat usein rakastavat työtään, he eivät aina näe sitä työnä, eivätkä osaa pyytää korvauksia. Työn tilaajat osaavat käyttää tätä hyödyksi, ja tarjoavat töitä mm. näkyvyyttä vastaan. Joillekin näkyvyys riittää, mikä johtaa tilanteeseen, jossa kunnollisia korvauksia on vaikea saada, koska aina löytyy ilmaista työvoimaa. Neuvotteluvara palkkioiden suhteen on hyvin olematon, ja monesti hintoja joutuu laskemaan, jotta saisi töitä. (Hirvi-Ijäs ym. 2018, 60, 64; Marttila 2012, 32; Pokkinen 2017, 247–249; Pärnäinen & Surela 2014, 52, 60.)

Musiikkialalla toimijan sosiaaliturva on usein ongelmallinen perinteisen kahtiajaon vuoksi (palkansaajiin ja yrittäjiin), eivätkä alan itsensätyöllistäjät ole välttämättä perehtyneet asiaan ollenkaan. Alalla on paljon (sivutoimisia) itsensätyöllistäjiä ja kevytyrittäjiä, joilla työttömyysturva on heikko. Työttömyysturvan menetyksen vaara vähentää kiinnostusta tarttua määräaikaisiin työsuhteettomiin työtilaisuuksiin. Perinteinen palkansaajan tilanne on paljon selkeämpi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b, 40, 43; Pärnäinen & Surela 2014, 114–115.)

3 Yrittäjyys ja itsensätyöllistäminen

Yrittäjyys koetaan tärkeäksi kasvutekijäksi Euroopassa, ja sitä ollaan tuettukin erilaisin ohjelmin jo parin vuosikymmenen ajan. Maasta riippumatta yleisesti katsottuna suurin osa yrittäjistä on yhden hengen mikroyrityksiä, joiden toimintaan ei liity mm. toimitiloja tai ilmoitusmainontaa. EU:ssa 14,4 % koko työikäisestä väestöstä oli itsensätyöllistäjiä vuoden 2013 tilaston mukaan, Italia oli johdossa 22,3 prosentilla ja Ruotsi viimeisenä 9,4 prosentilla. Miehet ovat laajemmin edustettuina itsensätyöllistäjissä kuin naiset. Itsensätyöllistäjien joukko on vaihteleva, ja siihen lukeutuvat tulkinnasta riippuen mm. freelance- ja maatalousyrittäjät sekä laaja kirjo kaikkea siltä väliltä. Itsensätyöllistäjiksi tullaan sattumalta, tarpeesta tai mahdollisuuksien vuoksi, ja mahdollisesti myöhemmin siirrytään muuttuneiden olosuhteiden vuoksi taas toisen palvelukseen työntekijäksi. Itsensätyöllistäminen voi myös olla elämäntapavalinta, jossa välttää hierarkiat. Raja itsensätyöllistäjien ja palkansaajien välillä ei ole selvä ja yksiselitteinen, koska hyvin usein nämä yhdistyvät ihmisten töissä. Yrittäjien suureen joukkoon lukeutuu myös ryhmä, joka ei vastaa yleistä mielikuvaa yrittäjästä. Heidän pyrkimyksenään ei ole kasvu, ja he saattavat elää hyvin pienillä tuloilla tai lähellä köyhyysrajaa. (Boutillier & Uzunidis 2016, 30; Bögenhold & Klinglmair 2016, 127–130.)

Itsensätyöllistäjät eivät ole yhtenäinen joukko, se pitää sisällään hyvin erilaisia ihmisiä eri arvoin, motiivein ja ammatein. Työntekoon liittyvät arvot eroavat freelancereilla (jotka eivät tee muuta), yrittäjillä (jotka tekevät myös freelancetöitä) ja ihmisillä jotka tekevät palkkatyön ohella sivutoimisesti freelancetöitä. Freelancereille tärkeää on mielekäs työ ja miellyttävä työtahti, niin että aikaa jää myös muulle elämälle. Heille status, arvovalta, sosiaalinen tunnustus ja tasaiset tulot ovat sivuasioita. Yrittäjät, jotka toimivat myös freelancereina kaipaavat vähiten turvaa, kun taas palkkatöissä oleville freelancereille turva on erittäin tärkeää, kuten myös sosiaalinen tunnustus. Heille sivutyöt voivat olla väylä uuteen uraan. Työtilanteella on vahva yhteys työtä ohjaaviin arvoihin. Freelancereilla ja yrittäjillä työntekoa ajava voima on itsensä toteuttaminen. (Pärnäinen & Sutela 2014, 11–12; Shevchuk & Strebkov 2016, 141, 144–145, 155–156.)

Kiinnostus itsensätyöllistämiseen on kasvanut tämän vuosikymmenen aikana, kuten myös heidän osuus kaikista työllisistä (Keinänen, Koramo, Oosi & Wennberg 2017, 41). Yrittäjyyden tulkinta riippuu paljolti siitä, kuka tulkinnan tekee. Tulkinta on eri mm. yritysoikeudessa ja eläke- ja työttömyysasioissa. Yksi näkemys yrittäjästä on henkilö, joka harjoittaa liiketoimintaa yrityksessä joko yksin tai muiden kanssa voittoa tavoitellen ja riskejä kaihtamatta. Toisaalta yrittäjä voi myös olla henkilö, jonka perhe omistaa joko kokonaan tai osit-

tain yrityksen, jossa hän työskentelee. Yrittäjyytenä voidaan myös nähdä ansiotyön tekeminen freelancerina tai laskutuspalvelun kautta. Freelancerin työ koostuu toimeksiantoista eli keikkatyöstä. Samanaikaisesti voi työskennellä useammalle eri työnantajalle joko yrittäjänä, työntekijänä tai työkorvauksia vastaan (Talsi 2016). (Pärnänen & Sutela 2014, 8, 13; Suomen uusyrityskeskukset ry 2017, 8.)

Myönteisiä asioita itsensätyöllistämisen näkökulmasta etenkin vapaus ja joustavuus. Omat työajat sekä -tavat voi määrittellä itse, kuten myös asiakkaansa, eikä aikaa tuhraudu turhalta tuntuviin kokouksiin ja prosesseihin. Yrittäjä voi kuitenkin kaiken vastuun ja yksinäisyyden keskellä alkaa kaivata tavalliseen työpaikkaan melkein itsestäänselvytyksenä kuuluvia asioita, kuten kahvitaukoa, työkavereita, lomaa tai palkkapäivää, puhumattakaan lomaltapaluuarahasta. (Keinänen ym. 2017, 65–66; Torppa 2013, 111.)

Monet itsensätyöllistäjät olisivat mieluummin palkansaajina, mutta olosuhteiden pakosta harjoittavat yrittäjyyttä jossain sen muodoista. Työnteko ei välttämättä ole mahdollista muuta reittiä tietyillä aloilla, kuten monen kokemuksen mukaan kaikille kulttuurialalla. (Keinänen ym. 2017, 70; Pärnänen & Sutela 2014, 34–35.)

3.1 Yrittämisen vaativuus

Työelämä on muuttunut huomattavasti viimeisten vuosikymmenien aikana. Palkkatyötä ei enää nähdä yhtä turvallisena valintana kuin aikaisemmin, mikä kaventaa eroa palkkatyön ja yrittäjyyden riskeissä. Yrittäjyyteen liittyy kuitenkin valtava kirjo osa-alueita, jotka yrittäjällä tulee olla hallussa, kuten toimialan tuntemus, varsinaisen palvelun tai tuotannon osaaminen, markkinointi, taloushallinto ja johtaminen. Vaikka osan osaamisesta voi ostaa ulkopuolelta (kuten kirjanpito- ja tilitoimistolta), on yrittäjän kuitenkin ymmärrettävä kokonaisuutta ja sen hallintaa. (Suomen uusyrityskeskukset ry 2017, 9.)

Yrittäjyyttä harkitsevan on ennen yrittäjäksi syöksymistä punnittava, löytyykö häneltä riittävästi halua riskinottoon ja kykyä toimia itsenäisesti (Holopainen 2018, 12). Liikeidean on oltava toimiva, ja liiketoimintasuunnitelma kannattaa tehdä kriittisellä otteella. Arvioitavia lukuja ei kannata kaunistella, jottei yritystoiminta kaadu heti alkumetreillä. (Suomen uusyrityskeskukset ry 2018, 14.)

Yrittäjänä pääsee hyödyntämään ja kehittämään taitojaan monipuolisesti, sillä yrittäjyys sisältää niin paljon eri osa-alueita. Toiminnan pyörittäminen ja kehittäminen, tuotteiden tai

palveluiden myyminen ja verkostojen laajentaminen ovat olennainen osa yrittäjyyttä, ja jollekin taitojensa monipuolinen hyödyntäminen voi olla yrittäjyyden suola. Jotkin asiat, kuten kirjanpidon, voi resurssien riittäessä ulkoistaa, jos haluaa keskittää aikansa johonkin muuhun. (Torppa 2013, 119–122.)

Kun yrittämistä suunnittelee, kannattaa pohtia mikä tekee juuri omasta yrityksestä erityisen ja erottaa sen kilpailijoista. Onko se hinta, laatu vai brändi? Alihinnoittelemalla saattaa saada myyntiä, mutta pidemmän päälle se ei ole kestävä ratkaisu. Laadun tekeminen on monesti kallista, ja kannattavaa ainoastaan silloin, jos asiakas sitä arvostaa ja sen noteeraa. Jos työhön menevä panostaminen ei millään tavalla näy lopputuotteessa, näkyy se asiakkaalle vain hulpeana laskuna. Yrityksen brändi eli ”kaikki se, mitä yrityksestäsi puhutaan selkäsi takana” (Jääskeläinen 2018, 110) kannattaa rakentaa huolellisesti. Se rakentuu ajan kanssa, ja siihen vaikuttaa mm. se miten kommunikoi asiakkaiden kanssa, reagoi sähköposteihin ja on oma itsensä. Brändi on kilpailuetuna arvokas, ja siihen kannattaa panostaa. (Jääskeläinen 2015, 18, 108–110.)

Yrittäjän pitää ennalta varautua sairastumiseen tai lasten saantiin, ja on viisasta pistää rahaa säästöön, kun mahdollista. Maksettavat päivärahat (kuten äitiys- tai vanhempainraha) perustuvat yrittäjän ilmoittamaan YEL-ansioon. Summaa ei kannata asettaa turhan alhaiseksi, jottei joudu mahdottomaan taloudelliseen tilanteeseen sitten kun elämäntilanne yllättäen muuttuu. Jos arvioi työtulonsa olevan esim. 20 000 € vuodessa, on kuukausittaisen YEL-vakuutusmaksun suuruus n. 313 €. YEL-eläkkeen määräksi tulee n. 737 €/kk ja sairaus- ja vanhempainpäiväraha on n. 47 €. YEL-maksun voi myös maksaa miniminä ja kartuttaa omaisuuttaan pahojen päivien varalle. Jokainen Suomen sosiaaliturvaan kuuluva (joka on asunut Suomessa vähintään 3 vuotta 16 vuotta täytettyään) on joka tapauksessa oikeutettu kansaneläkkeeseen, jos muut eläkkeet ja korvaukset jäävät kansaneläkkeen tulorajan alle (Kela 2018). Sijaisen hankkimiseen kannattaa paneutua ja sopia pelisäännöt mm. siitä, siirtyvätkö asiakkaat takaisin heidät alunperin luovuttaneelle yrittäjälle. Itsensä-työllistäjä voi hakea vanhempainpäivärahaa Kelalta aivan kuten palkansaajakin, mutta pelko asiakkaiden menettämisestä lyhentää vapaan helposti lähes olemattomaksi. (Torppa 2013, 115, 195–196; Haverinen 2015, 42; Varma 2018.)

3.2 Yritysmuodon valinta

Yritysmuotoa pitää harkita tarkoin yritystä perustettaessa. Valintaan vaikuttavat mm. perustajien lukumäärä, käytettävissä oleva pääoma ja sen tarve, vastuiden jako, yrityksen tulevaisuudensuunnitelmat, voitonjako ja toiminnan joustavuus (liite 1) (Holopainen 2018,

20–22). Valinnan ei tarvitse olla lopullinen, vaan yrityksen esimerkiksi kasvaessa voi muotoa vaihtaa uuteen tilanteeseen sopivammaksi. Mm. verotukselliset syyt ja liian suurten henkilökohtaisten riskien välttäminen voivat puoltaa yritysmuodon vaihtoa. (Aldred 2013.)

3.2.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityinen elinkeinonharjoittaja eli yleiskielessä toiminimi, on yksinkertaisin yrittämisen muoto, mikä sopii hyvin aloittelevalle pienyrittäjälle. Siihen ei tarvita erityistä alkupääomaa, ja yrittäjä edustaa yritystään itse. Yksityinen elinkeinonharjoittaja harjoittaa liiketoimintaa yksin tai puolisonsa kanssa, mutta yritys rekisteröidään vain toisen nimiin. Yrityksen sitoumuksista vastataan henkilökohtaisesti koko omaisuudella. Yrityksestä ei voi nostaa palkkaa itselleen, puolisolleen eikä lapsilleen jotka ovat alle 14-vuotiata, vaan rahat nostetaan yksityisottoina. Henkilökohtainen ja yrityksen talous pidetään erillään kirjanpidon avulla. (Holopainen 2018, 24; Suomen Uusyrittäjäkeskus ry 2018, 46–47.)

Yksityiset elinkeinonharjoittajat jaetaan liikkeen- ja ammatinharjoittajiin, joista liikkeenharjoittajilla on kiinteä myynti- tai ostopaikka, enemmän riskinalaista pääomaa ja usein vierasta työvoimaa palveluksessaan. (Holopainen 2018, 39; Suomen Uusyrittäjäkeskus ry 2018, 46.)

3.2.2 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö on rekisteröidyin yritysmuoto Suomessa. Patentti- ja rekisterihallitukseen rekisteröidyistä yrityksistä 44,5 % on osakeyhtiöitä. Kuten liitteestä 1 käy ilmi, voi osakeyhtiön perustaa niin yksi kuin useampikin luonnollinen tai oikeushenkilö. Osakeyhtiössä ei ole muita pakollisia toimielimiä kuin hallitus, joka koostuu 1–5 varsinaisesta jäsenestä, ellei yhtiöjärjestys toisin määrää. Hallitukseen on valittava varajäsen, jos hallituksen jäseniä on alle kolme, ja puheenjohtaja, jos jäseniä on enemmän kuin yksi. Jäsenten on oltava täysi-ikäisiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole edunvalvonnan alaisina, toimintakelpoisuudeltaan rajoitettuja, liiketoimintakiellossa tai konkurssissa. (Holopainen 2018, 29; Osakeyhtiölaki 6:1 §, 6:8 §, 6:10 §; Patentti- ja rekisterihallitus 2018.)

Osakeyhtiön hallitus voi valita toimitusjohtajan, joka hallituksen ohjeiden mukaisesti hoitaa juoksevaa hallintoa. Yhtiökokouksessa osakkeenomistajat päättävät yhtiön asioista, kuten varsinaisessa yhtiökokouksessa tilinpäätöksen vahvistamisesta, mahdollisen voiton käyttämisestä, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle, hallituksen ja tilintarkastajan valinnasta ja muista yhtiöjärjestyksessä määrättyistä asioista. Yksimielisiä päätöksiä voi tehdä myös yhtiökokousta pitämättä, kunhan päätökset kirjataan, päivätään, numeroidaan ja allekirjoitetaan. Äänestyksissä kullakin osakkeenomistajalla on

omistamia osakkeita vastaava äänimäärä käytettävissään. (Holopainen 2018, 30–31; Osakeyhtiölaki 5:1 §, 5:3 §, 6:1 §.)

Yksityisen osakeyhtiön perustamiseen vaaditaan vähintään 2 500 euroa osakepääomaa ja julkiseen osakeyhtiöön 80 000 euroa. Osakepääoma voidaan merkitä joko rahaa tai apportiomaisuutta vastaan. Apportiomaisuudella on oltava taloudellista arvoa yhtiölle, luovutushetkellä minimissään maksua vastaava arvo. Apportiomaisuutta voi esimerkiksi olla kiinteistö tai koneet ja laitteet. Työsuoritusitumusta ei kuitenkaan voi kirjata apportiomaisuudeksi. Apportiomaisuudesta tulee liittää rekisteri-ilmoitukseen tilintarkastajan lausunto siitä, onko omaisuuden taloudellinen arvo yhtiölle riittävä. Jos arvo ei riitä, on loppuosa maksettava rahassa. (Holopainen 2018, 31, 43, 74; Osakeyhtiölaki 1:3 §, 2:6 §, 2:8 §.)

Tilintarkastajaa ei tarvitse valita, jos vain yksi seuraavista rajoista ylittyy päättyneellä ja sitä edeltäneellä tilikaudella: taseen loppusumma yli 100 000 euroa, liikevaihto yli 200 000 euroa ja palveluksessa keskimäärin enemmän kuin kolme henkilöä. (Holopainen 2018, 31; Tilintarkastuslaki 2:2 §.)

Osakeyhtiötä perustettaessa on laadittava perustamissopimus ja yhtiöjärjestys, merkittävät osakkeet, avattava pankkitili, maksettava osakkeet, ilmoitettava ja rekisteröitävä yhtiö kaupparekisteriin, tehtävä osake- ja osakasluettelo ja mahdollisesti annettava osakekirjat. Vasta kaupparekisteriin merkitsemisen jälkeen osakeyhtiö on juridisesti olemassa. (Holopainen 2018, 42; Osakeyhtiölaki 2:1–2:2 §, 2:5 §, 2:8 §.)

Osakassopimus kannattaa laatia osakeyhtiötä perustettaessa etenkin, jos omistajien omistussuhteet ovat saman suuruiset (50/50). Osakassopimuksessa sovitaan osakeyhtiön osakkaiden keskinäisistä suhteista, oikeuksista ja velvollisuuksista.

Sopimus sitoo vain sen allekirjoittaneita. Osakassopimuksessa sovitaan yksiselitteisesti yhtiön omistukseen, rahoitukseen, päätöksentekoon, työnjakoon ja osakkaiden taloudellisiin etuihin liittyvistä asioista. Sopimusta ei rekisteröidä eikä se ole julkinen. Sopimus kannattaa tehdä ajatuksella, sillä sen muuttamiseksi tarvitaan kaikkien sopimusosapuolten yhteinen päätös. (Holopainen 2018, 44; Suomen Uusyrityskeskukset ry 2018, 49.)

Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä ilmoitetaan toiminimi, jossa tulee olla kirjoitettuna joko ”osakeyhtiö” tai ”oy”. Toiminimen eri kieliset versiot, jos niitä haluaa käyttää, tulee kirjoittaa yhtiöjärjestykseen. Toimialat kannattaa kirjoittaa silmällä pitäen myös tulevaisuuden toimialavaltauksia. (Osakeyhtiölaki 2:3 §; Toiminimilaki 2.2.1979/128 7 §.)

3.2.3 Osuuskunta

Osuuskunta ei ole yhtä yleinen yrittämisen muoto kuin osakeyhtiö. Patentti- ja rekisterihallitukseen on rekisteröity 4 229 osuuskuntaa eli ne muodostavat vain 0,7 % kaikista rekisteröidyistä yrityksistä. (Patentti- ja rekisterihallitus 2018.)

Kuten osakeyhtiön, myös osuuskunnan perustamisen voi tehdä joustavasti joko yksi tai useampi luonnollinen tai oikeushenkilö. Pakollisena toimielimenä osuuskunnalla on oltava hallitus, ja sen kokoonpanoa ja jäsenistöä koskevat samat vaatimukset kuin osakeyhtiötäkin (kts. Luku 3.2.2.). Osuuskuntaan liitytään anomalla jäsenyyttä kirjallisesti osuuskunnan hallitukselta. (Holopainen 2018, 33–34; Osuuskuntalaki 3:1 §, 6:1 §, 6:8 §, 6:10 §.)

Osuuskunnan hallituksen ja mahdollisen perustamissopimuksessa nimetyn toimitusjohtajan tehtävät ovat yhtenevät osakeyhtiön kanssa (kts. Luku 3.2.2.). Osuuskunnalla voi sääntöjen niin määrätessä myös olla hallintoneuvosto, joka valvoo hallituksen toimintaa. Osuuskunnan varsinainen kokous on vastine osakeyhtiön varsinaiselle yhtiökokoukselle ja kullakin jäsenellä on yksi ääni käytettävissään. (Holopainen 2018, 34–35; Osuuskuntalaki 5:4 §, 6:1 §, 6:17 §.)

Osuuskunnan perustamiselle ei ole minimipääomavaatimusta. Jäsenet maksavat osuuskunnalle osuusmaksun, joka merkitään osuuspääomaan. Tämän lisäksi osuuskunnalla voi myös olla osakepääomaa ja osakkeita. Osuuskunta on velvollinen kerryttämään vararahastoa, jonne Osuuskuntalain 421/2013 mukaan on siirrettävä ”viisi prosenttia taseen osoittamasta tilikauden ylijäämästä, josta on vähennetty taseen osoittama tappio edellisiltä tilikausilta. Vararahastoa on kerrytettävä vähintään 2 500 euroon.” Tilintarkastajan valintaa koskevat samat ehdot kuin osakeyhtiössä (kts. Luku 3.2.2.). Jos tilintarkastajaa ei valita, on osuuskunnassa valittava toiminnantarkastaja. (Holopainen 2018, 36–37; Osuuskuntalaki 1:3 §, 7:7 §, 16:7 §; Tilintarkastuslaki 2:2 §.)

Osuuskunta perustetaan laatimalla säännöt ja perustamissopimus, rekisteröimällä osuuskunta ja maksamalla osuuden merkitsemishinta. Osuuskunta on juridisesti olemassa vasta, kun se on merkitty kaupparekisteriin. Kuten osakeyhtiössä, voi osuuskunnassakin maksaa merkintähinnan apporttiomaisuudella. Siitä on oltava määräys perustamissopimuksessa, johon tulee myös yksilöity selvitys apporttiomaisuudesta, sillä suoritettavasta maksusta, omaisuuden arvostusmenetelmistä ja siihen vaikuttavista seikoista. (Holopainen 2018, 47–48; Osuuskuntalaki 2:1–2:3 §, 2:6 §, 2:8 §.)

Osuuskunnan perustamissopimukseen sisältyvissä säännöissä kerrotaan mm. osuuskunnan toiminimi ja toimiala. Erikieliset toiminimet on mainittava ja niiden on oltava sisällöllisesti vastaavat. Toimialan kannattaa olla kuvaava, ja siihen on suositeltavaa listata myös mahdolliset tulevaisuuden toimialat. Osuuskuntaa perustaessa voi tehdä jäsen sopimuksen asioista, joita ei säännöissä mainita. Esim. hallinnollisten asioiden hoito ja erimielisyyksien ratkaisu voidaan sisällyttää sopimukseen. (Holopainen 2018, 48–49; Osuuskuntalaki 2:3 §.)

3.2.4 Yksityisöt ja palkanmaksu

Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei maksa itselleen (eikä mahdolliselle puolisolleen) palkkaa, vaan ottaa yksityisottoja tililtään. Yksityisöt eivät kuitenkaan pienennä verotettavaa tulosta. Osakeyhtiössä omistaja voi palkan lisäksi nostaa osinkoja ja saada luontoisetuja esimerkiksi lounas-, auto- tai puhelinedun muodossa. Tuloja voi saada myös korkotuotoina yrittäjän yritykselle antamasta lainasta. Tilikauden verotetusta tulosta voidaan jakaa osinkoja, ja se verotetaan pääoma- tai ansiotulona. Osakkeiden verotus on erittäin kevyttä kahdeksan prosentin osuudelle osakkeiden matemaattisesta arvosta. Matemaattinen arvo saadaan selville, kun osakeyhtiön nettovarallisuus (varat miinus velat) jaetaan ulkona olevien osakkeiden määrällä. Nettovarallisuus perustuu edellisen vuoden taseeseen. Huojennetusta osuudesta 75 % on verotonta ja 25 % verotetaan pääomatulona eli 30 % mukaan (150 000 euroon asti). Koko potista on tietenkin vähennetty yhteisövero jo aiemmin. Yrityksen on vähennettävä maksettavasta osingosta (kun summa alittaa 150 000 €) 7,5 prosentin ennakonpidätys, ja ylimenevästä osuudesta 28 prosentin ennakonpidätys. Yrittäjän kannattaa tehdä tarkat laskelmat siitä, onko palkan vai osingon nosto edullisempaa. Osinkoina kannattaa hyödyntää ainakin kuitenkin huojennettu osuus. Ylimenevältä osalta 75 % on ansiotulona verotettavaa ja loput verovapaata. Aina kannattaa muistaa myös kilometrikorvaukset ja päivärahat. (Ojala 2017; Verohallinto 2017; Yrityksen perustaminen 2018c.)

3.2.5 Verotus

Verotus perustuu yrityksen kirjanpitoon, jonka pohjalta tehdään tilinpäätös ja tuloveroilmoitus. Verotus riippuu yritysmuodosta, ja vero maksetaan yleensä ennakko- ja jäännösverona. (Suomen Uusyrittäjäkeskukset ry 2018, 79; Verohallinto 2018e.)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja maksaa toiminnastaan pääsääntöisesti ansiotuloveroa ja arvonlisäveroa. Ansiotuloveroa joutuu tilittämään, mikäli yritys tuottaa tulosta. Tulos lasketaan vähentämällä liikevaihdosta yritystoiminnan kulut sekä aiempien vuosien tappiot. Jos veroa maksetaan enakkoon, on kyse enakkoverosta. Yritystä perustettaessa ilmoite-

taan arvio tilikauden liikevaihdosta ja tuloksesta, minkä mukaan yritys maksaa ennakkoveroa vuoden mittaan. Veron määrä tasataan, kun lopullinen tulos selviää. Yksityisen elinkeinonharjoittajan kaikki tulot verotetaan yhdessä eli jos tekee yritystoiminnan sivussa myös palkkatöitä, lasketaan nämä yhteen ja veroprosentti määritellään yhteisansioiden mukaan. Jos palkkatulot ovat suuret, kannattaa varautua suurempiin veroihin. (Accountor 2018; Suomen Uusyrityskeskukset ry 2018, 47; Yrityksen perustaminen 2018b.)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi vaatia, että osa hänen tuloistaan verotetaan pääomatuloverona. Osuus on enintään 20 prosentin osuus edellisen vuoden nettovarallisuuden määrästä (eli yritystoiminnan varat miinus velat ilman pankkitilin saldoa). Määrän voi vaatia alennettavaksi 10 tai 0 prosenttiin, mikä on kannattavaa, jos tulos on vaatimaton. Pääomatulon veroprosentti on nimittäin 30 % (30 000 euroon asti), mikä on suurempi kuin pienten ansiotulojen prosentti. Verotuksessa voi tehdä lisävähennyksiä matkakuluista sekä yrittäjävähennyksen, joka on viisi prosenttia tuloksesta. (Verohallinto 2018f; Yrityksen perustaminen 2018b.)

Osakeyhtiön ja osuuskunnan verotus perustuu yhteisöveroon, joka on 20 % (vuonna 2018) tuloksesta. Osakeyhtiön omistajan nostamat palkat lasketaan verotettavaa tuloa vähentäväksi kuluksi, jos ne ovat kohtuulliset. Yritys maksaa ennakkoveroa tilikauden arvioidun tuloksen mukaan, ja kauden loputtua vero tasataan toteutuneen tuloksen mukaiseksi. Ennakkovero kannattaa arvioida mahdollisimman oikein jo tilikauden aikana, sillä puuttavasta verosta aletaan periä korkoa jo kuukauden kuluttua tilikauden loputtua. (Verohallinto 2018g; Yrityksen perustaminen 2018c.)

3.3 Yrityksen perustamistoimet

Yrityksen perustamiseen liittyvät toimet riippuvat perustettavan yrityksen muodosta. Liitteessä 2 verrataan yksityisen elinkeinonharjoittajan, osakeyhtiön ja osuuskunnan perustamistoimia. Kaikki yritykset lähtökohtaisesti perustetaan Suomessa antamalla perustamisilmoitus kaupparekisteriin. Samalla ilmoituksella voi ilmoittautua sekä Verohallinnon että Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) rekistereihin. Molemmat merkitsevät tiedot omiin rekistereihinsä sekä yhteiseen yritys- ja yhteisötietojärjestelmään YTJ. PRH:n kautta tiedot menevät kaupparekisteriin ja Verohallinnon kautta heidän omaan asiakasrekisteriinsä. Verohallinto merkitsee yrityksen sen antaman ilmoituksen perusteella ennakkoperintärekisteriin, arvonlisäverovelvollisten rekisteriin sekä työnantajarekisteriin. (Holopainen 2018, 63; Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2018a; Verohallinto 2018a.)

Vain yrityksen rekisteröimällä voi varmuudella saada yksinoikeuden yrityksen toiminnimeen. Toiminimen vapauden voi tarkistaa ennakolta PRH:n Yrityksen nimipalvelussa (nimipalvelu.prh.fi) ja PRH:n tavaramerkkitietokannasta. Nimen kelpoisuus ratkaistaan kuitenkin vasta perustamisilmoituksen jättämisen jälkeen. (Toiminimilaki 2 §.)

Arvonlisäveroa yritys joutuu maksamaan vain, jos tilikauden myynti ylittää 10 000 €. Yrittäjän kannattaa ilmoittautua arvonlisäverovelvolliseksi, jos myynti tapahtuu yrityksille (jotka saavat puolestaan vähentää alv:n) tai yhtään epäilee myynnin ylittävän 10 000 € rajan. Rajan ylittyessä joutuu yritys tilittämään arvonlisäverot koko tilikauden ajalta. (Holopainen 2018, 81–83; Verohallinto 2018b.)

Ennakkoperintärekisteriin hakeutumalla yritys osoittaa maksavansa ennakkoveronsa itse. Palvelujen tilaajat saattavat edellyttää rekisteriin kuulumista. Rekisteriin pääsemisen esteenä voi olla kirjanpitovelvollisuuden tai veronmaksun laiminlyönti. (Holopainen 2018, 84; Verohallinto 2018c.)

Työnantajarekisteriin tulee ilmoittautua, jos palkkoja maksetaan säännöllisesti. Tämä tarkoittaa, että yritys maksaa palkkaa vakituisesti vähintään kahdelle työntekijälle tai samanaikaisesti vähintään kuudelle tilapäiselle työntekijälle. Rekisteriin kuulumattoman satunnaisen palkanmaksajan tulee oma-aloitteisesti ilmoittaa ja maksaa palkoista pidätetyt ennakonpidätykset ja työnantajan sairausvakuutusmaksu Verohallinnolle määräaikaan mennessä (12. päivänä palkanmaksua seuraavana kuukautena). Satunnaiselta työnantajalta, joka ei kuulu työnantajarekisteriin, vaaditaan ilmoitus Verohallinnolle vain niiltä kuukausilta, kun palkanmaksua on. (Holopainen 2018, 84–85; Verohallinto 2018d.)

Ennen rekisteri-ilmoituksen antamista on päätettävä yritysmuodosta riippuen

- toiminimestä,
- mahdollisista aputoiminimistä yrityksen eri toimintoja varten (lisämaksullisia),
- toimialasta (päätoimialan lisäksi voi laittaa ”kaikki muu laillinen liiketoiminta” tulevaisuutta ajatellen
- osakepääomasta tai osuusmaksuista
- osakkeiden tai osuuksien lukumäärästä ja lajeista
- hallituksen kokoonpanosta ja puheenjohtajasta
- mahdollisesta toimitusjohtajasta ja sijaisesta
- mahdollisesta hallintoneuvostosta
- tilintarkastajasta tai toiminnan tarkastajasta
- yrityksen edustamisesta
- tilikaudesta (Holopainen 2018, 65, 72–73, 75–76; Kaupparekisterilaki 2.2.1979/129 4 §, 9–10 §; Yrittäjät 2018.)

Jos yrityksessä tapahtuu muutoksia perustamisilmoituksen tekemisen jälkeen, on niistä ilmoitettava muutosilmoituksella. Tämä koskee mm. hallituksen uutta kokoonpanoa, tilin-

tarkastajan valintaa, yhtiösopimuksen, -järjestyksen tai sääntöjen muutosta tai toimitusjohtajan myöhempiä valintaa. (Holopainen 2018, 77; Kaupparekisterilaki 14 §; Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2018b.)

Kuten liitteestä 2 ilmenee, yksityiseltä elinkeinonharjoittajalta vaaditaan perustamisilmoitus (Holopainen 2018, 65) vain, kun

- harjoitetaan luvanvaraista elinkeinoa
- halutaan suojata valittu toiminimi itselle
- liiketoiminnalle on pysyvä toimipaikka (liiketila erillään omasta asunnosta)
- palveluksessa on aviopuolison tai alaikäisten lasten tai lastenlasten lisäksi muuta henkilöstöä.

Muissa tapauksissa riittää, että ilmoituksen tekee vain Verohallintoon. (Holopainen 2018, 80; Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2018c.)

Sekä osakeyhtiö että osuuskunta on aina rekisteröitävä perustamisilmoituksella kaupparekisteriin, jotta toiminnan voi aloittaa. Ilmoitus on tehtävä kolmen kuukauden sisällä perustamissopimuksen allekirjoittamisesta, tai seurauksena on yrityksen raukeaminen. Osakepääoman tulee olla maksettuna ennen kaupparekisteriin merkitsemistä. (Holopainen 2018, 72, 75; Kaupparekisterilaki 3 §.)

3.4 Laskutuspalvelut

Laskutuspalvelujen käyttö vapauttaa aikaa itse työn tekemiseen, mikä tekee laskutuspalveluista mieluisia niiden käyttäjille. Laskutuksesta eikä kirjanpidosta tarvitse huolehtia ollenkaan, mikä säästää aikaa, eikä maksuja mene, ellei tuloja tule. Laskutuspalvelua voi myös käyttää väylänä yrittäjyyteen. Palvelun kautta pääsee kartoittamaan kysyntää ja pystyy keskittymään omaan tuotteeseensa/palveluunsa täysillä. Jos kysyntä vaikuttaa lupaavalta, voi rauhassa edetä yrittäjyyteen. Jotkut yrittäjät toimivat toisaalta täysin toista reittiä, ja siirtyvät yrittäjyydestä laskutuspalveluiden asiakkaiksi. (Keinänen ym. 2017, 56–57, 61.)

Laskutuspalveluiden (esim. Ukko tai Eezy) hyödyntäminen itsensätyöllistämässä on yleistä, ja niiden käyttö on kasvanut huomattavasti viime vuosina. Laskutuspalveluiden kysyntä on suurta, sillä niiden avulla yksityishenkilökin voi laskuttaa ilman omaa yritystä. Laskutuspalvelu hoitaa laskutuksen sekä lakisääteiset velvollisuudet (kuten työntekijä- ja työnantajamaksut) asiakkaan antamien tietojen perusteella. Asiakas hoitaa kaikki muut asiat itse, mukaan lukien sopimukset, asiakashankinnan, hinnat ja ehdot. Laskutuspalveluiden hyödyntämisestä puhutaan ns. kevytyrittäjyytenä. Tulkinnasta riippuen kevytyrittäjät

nähdään joko yrittäjinä tai palkansaajina. Kirjanpidon ja verotuksen näkökulmasta laskutuspalvelun käyttäjä on palkansaaja, mutta sekä työttömyysturvan että eläkevakuutuksen kannalta asiakas nähdään yrittäjänä. (Keinänen ym. 2017, 14, 25–26; Ukko 2017.)

Laskutuspalveluja käyttäessä tulee muistaa, että työ verotetaan ansiotulona progressiivisesti. Tämä tulo siis lisätään samaan pottiin muiden ansaittujen palkkojen kanssa, mikä luonnollisesti nostaa veroprosenttia. (Yrityksen perustaminen 2018a.)

Työn tilaajat voivat kieltäytyä maksamasta verokortilla, jolloin laskutuspalvelun kautta saa hoidettua laskutuksen ilman omaa yritystä. Tämä on tilaajalle helpompaa, eikä aiheuta ylimääräisiä työnantajakustannuksia. Laskuttaessa tulee tällöin ottaa huomioon, että laskutettavan hinnan on oltava ainakin puolet enemmän kuin maksettava palkka olisi, mutta käytännössä tilaajat yrittävät aina kuitenkin tingata pyydetyistä hinnoista. (Keinänen ym. 2017, 57; Torppa 2013, 175.)

Koska laskutuspalveluiden käyttäjät nähdään tiukan tulkinnan mukaan yrittäjänä, aiheuttaa se haasteita heidän sosiaaliturvaansa. Itsensätyöllistäjän on oltava tarkkana vakuutusten kanssa. Jos hän ei esimerkiksi kuulu toimeksiantajansa tapaturmavakuutuksen piiriin, on hänen hankittava sellainen itse. Ongelmia aiheutuu myös tilanteesta, jossa henkilö liikkuu eri työntekomuotojen välillä. (Keinänen ym. 2017, 35, 38.)

Keväällä 2017 tapahtuneen lakimuutoksen (kts. luku 2.2) myötä laskutuspalvelujen käyttö hankaloitui, jos asiakas ei halunnut yrittäjästatusta, koska TE-toimistot tulksivat nyt laskutuspalveluiden asiakkaat päätoimisiksi yrittäjiksi. Tämän tuloksena monella oli varmempaa jäädä työttömäksi kokopäiväisesti kuin tehdä epävarmaa keikkatyötä. Muutos kannusti myös pimeisiin töihin, jotta välttyisi yrittäjästatukselta. Eläketurvakeskuksen johtajan mukaan (Talouselämä 2017) laskutuspalvelu ei hoitanut yleisiä työnantajavelvoitteita (esimerkiksi vuosilomaa), joten ei ollut kyse työsuhteisesta toiminnasta. Koska taidealalla laskutuspalvelut ovat tärkeitä laskuttamisen mahdollistajia, mutta monet alan itsensätyöllistäjät haluavat kuitenkin välttää yrittäjästatuksen, syntyi alan toimijoille uudenlainen ohjelματοimisto Stagent, jonka kautta tuli mahdolliseksi keikkailla työsuhteisesti, työnantajana Stagent Oy. Työttömyyskassan jäsenillä Stagentin maksamat palkat kerryttävät työssäoloa ja bruttopalkka mahdollista sairauspäivärahaa. (Kuittinen 2017; Muusikkojen liitto 2018; Stagent 2018; Stagent 26.1.2018; Talouselämä 2017.)

3.5 Yrittäjän työttömyysturva

Päätoimisella yrittäjällä ei ole oikeutta työttömyyskorvauksiin, mutta jos toimeksianto on korkeintaan kaksi viikkoa, säilyy mahdollisuus työttömyysetuuksiin. Sivutoiminen yrittäjä voi saada soviteltua päivärahaa eli työttömyyden aikana tehty osa-aikainen työ vähentää etuuden määrää. Päätoiminen yrittäjä voi liittyä yrittäjien työttömyyskassaan, mikä mahdollistaa ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saamisen, jos työt loppuvat. Työssäoloehdon on kuitenkin täyttyävä. Vaatimuksena on, että yrittäjyyttä on takana vähintään 15 kuukautta ja YEL-vakuutuksen vuosittainen työtulo on ainakin 12 576 euroa (vuonna 2018). Päivärahan edellytyksenä on yritystoiminnan lopettaminen. Konkurssi, selvitystila, yhtiömiesten sopimus purkamisesta tai ilmeinen tuotannollisen ja taloudellisen toiminnan loppuminen ovat merkkejä yritystoiminnan päätymisestä. Yrittäjän on myös luovuttava YEL- tai MYEL-vakuutuksestaan ja jätettävä Verohallinnolle ilmoitus rekistereistä poistamista varten. Yritystoimintaa ei ole välttämättä pakko lopettaa päivärahan saamiseksi, jos toiminta on kausiluonteista luonnonolosuhteista johtuen, työkyky on olennaisesti ja pysyvästi alentunut tai yrittäjä (jolta puuttuu kiinteä myynti- tai ostopaikka) rinnastetaan palkansaajaan ja hänellä on vain harvoja toimeksiantajia. Palkansaajakassan jäsenyys ei päätoimista yrittäjää hyödytä, sillä se ei kerrytä päivärahaoikeutta yrittäjälle. Yritystoiminnan jatkuttua yli 18 kuukautta päättyy myös oikeus jo ansaittuun päivärahaan. Palkkatöiden sivussa sivutoimisesti yrittävän on kuuluttava palkansaajakassaan saadakseen ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa. TE-toimistot tekevät lopulliset päätökset työttömyysturvasta ja tulkinnat pää- ja sivutoimisen yrittäjyyden rajoista, ja tulkinnat vaihtelevat. (Yrityksen perustaminen 2018a; Suomen Uusyrittäjäkeskukset ry 2018, 64, 66.)

Yrityksen osaomistaja (tai perheenjäsen), joka kuuluu TyEL:n piiriin, voidaan nähdä yrittäjänä. Hänen on tällöin työskenneltävä johtavassa asemalla eli toimitusjohtajana tai hallituksen jäsenenä yrityksessä, josta itse omistaa ainakin 15 prosenttia tai hänen perheenjäsenensä (tai hän yhdessä heidän kanssaan) omistaa vähintäänkin 30 prosenttia; tai hänen työskennellessään sellaisessa yrityksessä työntekijänä, josta hän omistaa itse tai perheenjäsentensä (puoliso, lapset tai vanhemmat) kanssa ainakin puolet. (Yrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1272, 3 §; Suomen Uusyrittäjäkeskukset ry 2018, 64.)

Vuoden 2018 alusta työttömyysturvalakiin tuli muutos, joka mahdollistaa yritystoiminnan aloittamisen työttömänä niin, ettei yrittämisen päätoimisuutta arvioida ensimmäisten neljän kuukauden aikana. Tämä koskee kuitenkin vain niitä yrittäjiä, jotka eivät ole toimineet sivutoimisin yrittäjinä ennen kuin ovat jääneet palkkatyöstä työttömiksi. (Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290 2:5a §; Yrityksen perustaminen 2018a.)

3.6 Arvonlisäverotus musiikkialalla

Arvonlisäverotus koskee kaikkia yritysmuotoja, mutta arvonlisäveroa joutuu maksamaan kuitenkin ainoastaan, jos yrittäjä on hakeutunut arvonlisäverovelvolliseksi tai tilikauden liikevaihto ylittää 10 000 €. Arvonlisäverotuksesta saa huojennusta liikevaihdon ollessa alle 30 000 euroa. Tällöin valtio perii vain osan arvonlisäverosta, ja loput jäävät yrityksen tulokseen verotettaviksi. (Yrityksen perustaminen 2018c; Verohallinto 2018b.)

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501 45 § säättää, että musiikkialan esiintymispalkkioista ei suoriteta veroa. Tämä puolestaan tarkoittaa, ettei esiintymisiä varten tehdyistä hankinnoista myöskään pysty vähentämään arvonlisäveroa. Tämä johtaa siihen, että esiintyvät taiteilijat joutuvat mahdollisesti nostamaan keikkapalkkioitaan kattaakseen niihin liittyvät hankinnat. (Rintala 2015.)

Esiintymispalkkioiden arvonlisäverottomuus pohjautuu aikaan, jolloin pääsääntöisesti arvonlisäverovelvottomat yleishyödylliset yhdistykset toimivat tapahtumanjärjestäjinä. Näille arvonlisävero olisi ollut lisäkulu, johon ei olisi ollut vähennysoikeutta. Nykyään suurin osa tapahtumajärjestäjistä on kuitenkin arvonlisäverovelvollisia, jotka ovat vaikeassa tilanteessa hankintoihin liittyvien arvonlisäverojen kanssa. Arvonlisävero on yleensä luonteeltaan läpikulkuerä, josta maksetaan vain tilitettävän ja vähennettävän arvonlisäveron erotus. Musiikkiala poikkeaa tässä mielessä normista. (Bergroth 2013.)

4 Haastattelututkimus

Työn tutkimusongelmaa eli freelancereiden asennetta yrittäjyyttä kohtaan päätettiin lähteä ratkaisemaan haastattelututkimuksen avulla. Vaihtoehtoina oli kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen lähestymistapa, ja molemmat olivat työn tekijälle tuttuja aikaisempien töiden kautta. Kvalitatiivinen tutkimus tuntui kuitenkin tilanteeseen sopivammalta. Se mahdollisti vapaammat kysymykset ja vastaukset, sekä mahdollisuuden osallistua henkilökohtaisemmin haastattelututkimusprosessiin.

Tässä luvussa pureudutaan syvemmin työtä varten toteutettuun haastattelututkimukseen. Luvussa 4.1 käydään läpi tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma ja luvussa 4.2 avataan vielä enemmän tutkimusmetodia ja siihen päätymistä. Luku 4.3 kertoo tutkimuksen toteutuksesta, siihen liittyvästä pohjatyöstä ja aikataulusta. Luvussa 4.4. kuvaillaan tutkimuksen haastateltavat, heidän taustansa ja valintaperusteet. Viimeisessä alaluvussa 4.5 päästään pureutumaan itse haastatteluaineistoon ja tutkimuksen tuloksiin.

4.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma

Työ sai alkunsa työn tekijän käymistä keskusteluista musiikkialan yrittäjyydestä muiden musiikkialan freelancereiden kanssa. Keskusteluissa kävi ilmi, että yrittäjyys on arka aihe, varsinkin kun puhutaan yhteisyrittämisestä. Työn tekijä halusi keskusteluiden siivittämänä ymmärtää, mitä freelancerit todella ajattelevat yrittäjyydestä, ja kokevatko he sen aitona vaihtoehtona. Tutkimukselle asetettiin tavoitteeksi selvittää, millaisia ajatuksia, kokemuksia ja ennakkoluuloja freelancemuusikoilla on yrittäjyydestä. Työn päätutkimusongelmaksi muotoutui:

”Mikä on freelancemuusikon asenne yrittäjyyttä kohtaan?”

Työn alaongelmat ovat:

”Mitkä tekijät ajavat freelancemuusikon perustamaan yrityksen / olemaan perustamatta yritystä?”

ja

”Kuinka paljon freelancemuusikot tietävät yrittäjyydestä?”

Työn johdannossa (luku 1.1) on peittomatriisi (Taulukko 1), jossa eritellään työn tutkimusongelmien, haastattelukysymysten ja tämän raportin liittymäkohdat toisiinsa.

4.2 Tutkimusmetodi

Tutkimuksen lajiksi valikoitui laadullinen tutkimus ja metodiksi teemahaastattelu. Ladulliseen lähestymistapaan päädyttiin, jotta olisi mahdollista saada henkilökohtaisempaa ja kokemuksellisempaa kerrontaa tutkittavasta asiasta. Haastattelu oli tyypiltään teemahaastattelu, muttei noudattanut tiukkaa kaavaa. Siinä oli aineksia myös sisäpiirihaastattelusta, sillä haastattelija toimii itsekkin musiikkialalla freelancemuusikkona ja musiikkipedagogina.

Metodi oli sopiva tutkimusongelman selvittämiseen. Se mahdollisti porautumisen eri teemoihin eri haastateltavien kanssa. Haastatteluja oli yhteensä viisi ja kaikki toteutettiin yksilöhaastatteluina kasvokkain. Jos tarvetta olisi ollut, olisi haastattelu voitu toteuttaa myös videopuheluhaastatteluna. Täydellisen saturaation saavuttamiseen haastatteluja olisi voinut olla enemmän, mutta raja oli kuitenkin vedettävä. Jokainen haastattelu toi tutkimusongelmaan lisää ulottuvuuksia ja näkemyksiä, eikä toistoa juuri tullut. Kyseessä ei kuitenkaan ollut vertaileva tutkimus, mikä olisi vaatinut suuremman joukon haastateltavia.

Haastattelukysymyksiä muotoiltiin parin kuukauden ajan. Niitä kirjoitettiin ylös samalla, kun perehdyttiin tietoperustaan. Kysymyslista kattoi aluksi myös aihealueita, jotka kiinnostivat haastattelijaa, mutta jotka oli rajattu tutkimuksesta pois. Kysymykset käytiin kriittisesti läpi ennen ensimmäistä haastattelua, ja jäljelle jäivät vain tutkimusongelmaan liittyvät aiheet. Kysymykset muotoiltiin tarkoituksella höllästi, jotta ne eivät ohjaisi haastateltavaa liikaa. Jos kysymykset eivät auenneet haastateltavalle, tehtiin tarkentavia kysymyksiä. Haastateltaville annettiin runsaasti aikaa vastata kuhunkin kysymykseen, mikä aiheutti vähän pidempiä taukoja haastattelun aikana, mutta vaikutti suotuisasti vastausten laatuun antaen haastateltaville riittävästi rauhaa keskittyä ja pohtia. Osa kysymyksistä tutki haastateltavan perehtyneisyyttä aiheeseen ja osa kokemuksia ja ajatuksia aiheesta. Liitteessä 3 on esitetty alkuperäinen kysymysrunko.

4.3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus aloitettiin pohjatyöllä, johon liittyi aiheeseen perehtyminen. Haastattelija tutustui yrittäjyyteen, erilaisiin yrittäjyyden muotoihin sekä musiikkialaa koskeviin tutkimuksiin. Koska edellisestä haastattelukokemuksesta (edellisen opinnäytetyön yhteydessä) oli kulu-
nut yli kymmenen vuotta, koki haastattelija tarpeelliseksi perehtyä myös haastattelututkimuksen ja haastatteluanalyysin oppaisiin (Hyvärinen, Nikander & Ruusuvuori 2017 ja Hy-

värinen, Nikander & Ruusu vuori 2010). Kerätyn tiedon pohjalta alettiin muotoilla haastattelukysymyksiä, jotka toisivat vastaukset tutkimusongelmiin. Tässä kohtaa piti muistaa työn rajaus, sillä haastattelu haluttiin pitää tiukasti tutkittavassa asiassa. Koska haastattelu prosessina oli haastattelijalle tuttu entuudestaan, ei tällä kertaa koettu tarvetta järjestää harjoitushaastattelua laisinkaan.

Tutkimus toteutettiin yksilöhaastatteluin. Haastattelija otti yhteyttä potentiaalsiin haastatteliin ja sai luvan haastatteluun jokaiselta, jolta kysyi. Kukin haastateltava totesi, ettei ole asiantuntija mitä yrittäjyyteen tulee, mutta nyt ei ollutkaan kyse asiantuntijahaastatteluista. Haastattelija ei halunnut ottaa haastatteluissa keskustelemaa otetta, vaan päätti pysyä neutraalina osapuolena, jonka tehtävä on kysyä ja kuunnella, muttei liikaa osallistua keskusteluun. Haastattelija piti omat näkemyksensä ja tietonsa itsellään haastattelun ajan, ja vasta äänityksen loputtua haastattelun aikana esille nousseista teemoista ja mahdollisista yrittäjyyteen liittyvistä kysymyksistä keskusteltiin yhdessä. Jokaisen haastattelun pohjana oli höllä kysymysrunko, joka muovautui erilaiseksi kussakin haastattelussa haastateltavan kokemuksien ja kertomusten mukaisesti. Haastatteluun saattoi myös lennosta tulla suunnittelemattomia kysymyksiä, jos haastateltava sivusi aihetta, josta haluttiinkin kuulla enemmän ja yksityiskohtaisemmin. Kutakin aihetta kuitenkin käsiteltiin jokaisessa haastattelussa.

Kolme haastatteluista tapahtui lounasravintolassa lounaan yhteydessä, yksi haastateltavan kotona ja viimeinen kahvilassa, kaikki päiväsaikaan. Yksittäisen haastattelun kesto ilman keskeytyksiä oli noin 25 minuuttia. Haastattelijalla oli aikaisempaa kokemusta haastattelun tekemisestä, joten haastattelupaikat valittiin harkiten. Kriteereinä oli mahdollisimman hiljainen ympäristö, jossa haastateltava tuntisi olonsa mukavaksi. Haastateltavien kanssa jouduttiin pariin otteeseen vaihtamaan aiottua paikkaa voimakkaan taustamusiikin tai ulkopuolisten kuuntelijoiden vuoksi. Ennen varsinaisen haastattelun alkamista testattiin, että matkapuhelimen äänitysapplikaatio todella nauhoittaa keskustelun ja että normaali puheääni erottuu äänitteeltä riittävän selkeästi. Haastateltavat olivat haastattelun alussa hieman jännittyneitä, mutta rentoutuivat haastattelun edetessä. Haastattelija saattoi palata samoihin kysymyksiin haastattelun aikana, jos koki että haastateltavalla olisi niistä vielä kerrottavaa.

Haastattelut toteutettiin 3.7.2018–14.7.2018 ja litteroitiin muutaman päivän sisällä haastattelusta. Litterointi tehtiin tutkimuksen vaatimalla tarkkuudella. Työssä olennaisinta oli puheen sisältö, ei tapa jolla puhuttiin tai elkeet, joten niitä ei litteraattiin sisällytetty erikoismerkein. Haastattelijalla oli kuitenkin hyvässä muistissa, millä äänenpainoilla tai -sävyillä haastateltavat asiat esittivät.

Haastattelija pyrki pysymään haastatteluissa avoimena ilman ennakko-odotuksia haastateltavien vastauksista. Kaksi kertaa haastattelija kuitenkin yllättyi kuullessaan jotain, mitä ei odottanut. Tämän ei annettu kuitenkaan vaikuttaa sen enempää haastattelun kulkuun, vaan neutraalius ja objektiivisuus säilyivät läpi haastatteluprosessin.

Viimeisenä vaiheena oli analysointi, mikä osoittautui haastavaksi. Haastattelija ei aikaisemmin ollut analysoinut näin laajaa materiaalia, joten sen analysointimetodia jouduttiin pohtimaan. Koska kyse on laadullisesta tutkimuksesta, ei luokittelu tuntunut pienen tutkimusjoukon vuoksi sopivalta päämetodilta, mutta toimi osassa tutkimusta. Harkinnan jälkeen päädyttiin sisällönanalyysiin, joka pyrittiin tekemään keskittyen sekä yksityiskohtiin että kokonaiskuvaan. Litteroidut haastattelut tulostettiin kukin omaksi nipukseen, ja aineistoa alettiin käydä läpi teemoittain.

Tämä menetelmä toimi osittain erinomaisesti, mutta teemat rajoittivat aineiston käsittelyä moniulotteisesti. Kun karkea analyysi oli hahmoteltu, oli mahdollista siirtyä syvempiin merkityksiin, joita haastatteluaineisto tarjosi. Tässä vaiheessa myös haastateltavien käytös ja elekieli otettiin mukaan analyysiin. Missään vaiheessa analyysiä ei toteutettu välineillä, kuten ohjelmilla, saksilla tai värikynillä. Tutkimushaastattelun aineistoa prosessoitiin ajan kanssa, lähinnä ajatustyöskentelyä hyväksi käyttäen. Haastattelumateriaali oli tarpeeksi rajallinen, että sen saattoi omaksua erinomaisesti, kun sen kävi ensimmäistä kertaa läpi itse haastattelutilanteessa, sitten litteroimalla ja lopuksi vielä litteroitua materiaalia luki-
malla.

4.4 Haastateltavien kuvaus

Haastateltaviksi pyrittiin saamaan erilaisissa elämäntilanteissa olevia freelancereita, joita yrittäjäyys tai itsensäyöllistäminen koski tavalla tai toisella. Tutkimusta varten haastateltiin viittä henkilöä, jotka olivat 30–40-vuotiaita naisia pääkaupunkiseudulta. Koulutukseltaan kaikki olivat musiikkipedagogeja ja osa oli vielä tehnyt jatko-opintoja musiikin saralla. Kaikilla oli kokemusta sekä musiikkipedagogin että muusikon töistä ja kullakin oli vähintään kymmenen vuoden kokemus musiikkialalta freelancerina.

Haastateltavista kolme toimi pääasiassa soitonopettajana tehden enemmän tai vähemmän freelancemuusikon töitä ja loput kaksi opettivat vähemmän tehden lähinnä freelancemuusikon töitä ja toisinaan soitonopettajan sijaisuuksia. Erilaisten töiden yhdisteleminen koski aivan jokaista, ja pari teki satunnaisesti myös muiden alojen hommia.

Haastateltavat on seuraavassa luvussa nimetty koodein H1, H2, H3, H4 ja H5, joista kukin edustaa yhtä haastateltavaa.

4.5 Tutkimuksen tulokset

Haastatteluiden toteutuksen ja litteroinnin jälkeen materiaali purettiin ja analysoitiin. Tässä luvussa käsitellään haastattelututkimuksen tuloksia eri aihepiireittäin, ja luvun lähteenä on yksinomaan tutkimuksen haastatteluaineisto sekä tutkijan tekemät havainnot. Ensimmäisessä alaluvussa valotetaan haastateltavien työtilanteita ja musiikkialalla työskentelystä, toisessa freelancereiden asennetta mahdollista yrittäjyyttä kohtaan ja kolmannessa paneudutaan mahdollisiin yrittämisen toteutusmuotoihin ja freelancereiden yleistietoon yrittäjyydestä.

4.5.1 Työskentely musiikkialalla

Haastattelun aluksi haastateltavia pyydettiin kertomaan vapaasti työtilanteestaan. ”Epävarma ja epävakaa” toistuivat vastauksissa, ja H3 totesikin, että ”se on semmonen kauhun tasapaino, jossa on nyt elänyt jo viimeiset, ainakin kymmenen vuotta” tarkoittaen työtilanteen ennustamattomuutta. Haastateltavien mielestä oma aktiivisuus ja verkostoituminen töiden saamisessa on välttämätöntä musiikkialalla. Elättääkseen itsensä musiikilla on uskallettava ja muistettava jatkuvasti tuoda itseänsä esiin ja ottaa kontaktia mahdollisiin tilaajiin, jotta he muistavat olemassaolosi.

Kaikilla haastateltavilla tulot muodostuivat eri lähteistä, pitäen sisällään pedagogin, muusiikon ja myös muiden alojen töitä. Kaksi haastateltavista, jotka toimivat pääasiassa pedagogeina, olivat käytännössä kesällä työttöminä eli työsuhde oli määräaikainen syksystä keväeseen jatkuen (todennäköisesti) uudestaan jälleen syksyllä. Näistä H2 kääntyi kesällä 2018 ensimmäistä kertaa elämässään työttömyyskassan puoleen, ja H5 puolestaan päätti elää säästeliäästi tänäkin kesänä vuoden aikana kertyneiden tulojen turvin. Tiukentunut laki ehtoineen ei motivoinut häntä korvausten hakemiseen.

Kaikilla kolmella haastateltavalla, jotka työskentelivät pääsääntöisesti pedagogeina, oli keskenään erilaiset työtilanteet ja -sopimukset. H4, jolla oli musiikkiopistossa soitonopettajan päätoimi, oli tyytyväinen sen tuomaan kohtuulliseen peruselantoon, jonka lisäksi tulivat vielä freelancemuusiikon vaihtelevat tulot. H5:lla opetustyöt olivat jakautuneet neljään tai viiteen eri oppilaitokseen, mutta yhdessä ne muodostivat kuitenkin suhteellisen täyden työviikon. Näistä kaikkien jatkuvuus ei kuitenkaan ollut taattu. H2 puolestaan työskenteli pedagogina 0–15 h työsopimuksella, mikä loi epävarmuutta jatkuvuuteen:

"Et jos oppilaitos näkee, että mun työpanosta ei enää tarvita tai heil ei oo varaa siihen, ni ne voi tiputtaa mun tunnit vaikka kahteen jolloin mun ei oo enää mitään mieltä käydä siellä. Jolloin mun ehdottomasti kannattais joko hakea muita töitä tai lähteä työttömäksi siksi aikaa että löytää, toisen työpaikan." H2

Haastattelussa ei erikseen kysytty tulotasosta, mutta haastateltavien vastaukset sivusivat sitäkin. Pedagogin työt toivat säännöllisyyttä tulovirtaan, mikä teki niistä houkuttelevia taloudelliselta kannalta. Epäsäännölliset keikkatyöt sen sijaan eivät tuo riittävää turvaa, eivätkä ne välttämättä riitä toimeentuloon, minkä H1 oli kokenut. Alan palkkiot ovat yleisesti matalia, minkä H5 totesi seurattuaan keskustelua lastentarhanopettajien ja sairaanhoitajien palkoista:

"...mä katoan mistä ne valittaa puhumattakaan mikä on köyhyysraja, mähän oon eläny sillä suurimman osan mun elämästä, mut onneks oma sosiaalinen ympyrä ui siinä samassa liemessä ni ei oo semmosia sosiaalisia paineita pystyä toisennäköiseen elämään." H5

Musiikki- ja kulttuurialalla köyhyysrajalla eläminen on niin yleistä, että se on jopa normaalia. Tilanne voi tuntua helpommalta, jos lähipiiri, kuten H4:n tapauksessa, elää samankaltaisten realiteettien kanssa. Musiikkialalla ilmaistöitä on tarjolla jatkuvasti, eikä palkkion saaminen ole itsestäänselvyys. Kun alalla on toiminut pidempään ja tehnyt oman osansa ilmaistöitä markkinointimielessä, tulee jokaiselle raja vastaan, jolloin oma aika ja ammattitaito pitää arvottaa harkiten:

"Ei mä en tee ilmaiskeikkoja. Mä siis teen keikkoja joista saa oikeaa palkkaa. Mä lähden siitä että jos keikasta ei saa palkkaa niin koska mä olen ammattilainen niin silloin se ei ole mun keikka. Jos keikka on sellainen että mul on joku ihan toinen henkilökohtainen motivaatio lähtee esimerkiks älyttömän kivan porukan kanssa jostain muusta syystä, ni mä voin poiketa siitä silloin, mut se on silloin tietoinen poikkeama. Ja siinä pitää olla jotain lisäarvoa sitten henkisesti paljon. Ja sitte sellasten keikkojen tekemistä vaikeuttaa sitte se jos ajallisesti tulee törmäävä keikka joka on ammattimaisesti maksettu ni mä koen et mun pitäis ottaa se ammattimaisesti maksettu keikka joka puolestaan edesauttaa toisten ammattimaisten keikkojen tulemistä kalenteriin. Eliikkä senkin takia mä pitkällä tikulla otan mitään mistä ei makseta." H4

H1 oli luopunut musiikkipedagogin töistään, koska työ ei ollut taloudellisesti kannattavaa pienen palkan ja suurten matkakustannusten vuoksi. Muun alan keikkatöitä hänelle oli tarjolla, mutta hän halusi välttää niitä, jos taloudellinen tilanne sen sallii. Vaikka toisen alan keikkatyöt tai alanvaihto tarjoaisivatkin paremman toimeentulon, ei niiden vastaanottaminen ole itsestään selvää. Muusikoksi kasvaminen ja kouluttautuminen alkaa jo lapsuudessa, eikä useamman vuosikymmenen unelmasta ja tavoitteesta ole helppoa luopua:

"...minkä takii mä oon näin pitkällä tässä vaiheessa opiskellu musiikkia, ja tehny kaikkeen ni on sen takii et mä haluan muusikoks. Et mä sit mielummin säästän rahaa ja elän vähällä rahalla et mä saan jotain aikaseks muusikkona. Ja jos se ei onnistu missään vaiheessa lähivuosina sit pitää vaihtaa alaa. Sit pitää varmaan miettiä

uusiks kaikki koska eihän työttömänäkään voi loputtomiin olla. Tai miettii jokaista pennii koko ajan.” H1

Kaikki haastateltavat kokivat, että yrittäjyys on vahvasti läsnä musiikkialalla. Omat keikat pitää myydä, välillä hyvin salavinkkaisesti oman habituksen ja persoonan kautta, kuten H4 totesi. Vaikka kaikki haastateltavat totesivat tekevänsä suurimman osa töistään freelance-verokortilla, olivat he panneet merkille, että toimeksiantajat toivoivat laskutusta yhä useammin. H4 ei kuitenkaan ollut varma, johtuiko se alan muutoksesta vai siitä, että hän teki nykyään työtä eri toimeksiantajille kuin aikaisemmin. Haastateltavat pitivät enemmän verokortilla toimimisesta, ja kolme viidestä totesikin, ettei mikään estä joka kerta kysymästä verokortilla toimimisen mahdollisuutta, kun uudesta keikasta neuvotellaan.

4.5.2 Yrittäjyys vaihtoehtona

Vain yhdellä haastateltavista, H3:lla, oli oma yritys. Hänellä oli kahden vuoden ajan ollut oma toiminimi, jonka hän oli perustanut pienimuotoista muun toimialan vähittäismyyntiä varten. Yrittäjyys oli näyttänyt todelliset kasvonsa ja kaikki yrittäjyyteen liittyvä oli pitänyt opetella alusta asti, mutta nyt hän oli alkanut löytää itsestään myös yrittäjän identiteettiä yhä enenemissä määrin.

”Oon huomannu, että se sana yrittäjä kertoo tosi paljon siitä hommasta. Se on oikeesti yrittämistä et sun pitää olla tosi aktiivinen siinä, yrittäjyydessä. Että sä ite otat kontaktia asiakkaisiin ja mahdollisiin asiakkaisiin, jotta sä voit saada tuloja. Että jos ei oo aktiivinen ni ei niitä tuu.” H3

Olisiko alalla toimiminen sitten kuitenkin helpompaa, jos olisi se oma yritys? Alalla on paljon yrittäjiä, ja useammalle haastateltavalle oltiin suositeltu kollegoiden toimesta yrityksen perustamista perusteena esimerkiksi kuittien hyödyntämisen ja hankintojen teon helpous. Oma yritys voisi lisätä uskottavuutta tuoden mielikuvan ammattimaisuudesta, kuten H3 totesi. Haastateltavat olivat keskustelleet muiden freelancereiden kanssa yrittämisestä, ja monille oltiin painotettu itsensä markkinoimista mm. omien kotisivujen muodossa:

”Aika lailla jos näistä asioista (yrittäjyydestä) tulee puhe ni se on osa sitä ittensä markkinoimista. Se on hyvä käyntikortti että jos haluaa lähestyä jotaki, mahdollista asiakasta tai haluais päästä jonneki festareille soittamaan tai ihan mitä vaan ni jos pystyy laittamaan linkin johonkin että ois kotisivut ja siellä ois joku ääninäyte ja yli-päätään naamat näkyvissä sitte semmonen lyhyt kiva esittely ja tietenki silleen visuaalisesti rikas eikä hirveesti tekstirikas sillee että joku näkis omin silmin ja kuulis vähän et mist on kyse ni onhan se todennäkösempää että tulee valituksi johonkin hommaan, sitä kautta.” H5

H5 toi myös esille, että oma yritys mahdollistaisi toiminnan laajentamisen ja tapahtumien ja palveluiden tuottamisen. Mutta jos yritystoiminta on pientä, kuten se musiikkialalla usein on, voi sen vaatima paneutuminen tuntua kannattamattomalta, kuten H4 totesi.

Viidestä haastateltavasta kolme osoitti kiinnostusta yrittämiseen, ja he olivat harkinneet sitä enemmän tai vähemmän vakavasti. Loput kaksi haastateltavaa olivat vältelleet yrittäjyyttä kuin ruttoa. He myös työskentelivät pääsääntöisesti pedagogeina palkansaaja-asemassa, eivätkä nähneet yrittäjyyttä kovinkaan ajankohtaisena omalla kohdallaan.

Useampi haastateltava koki ainakin toisinaan paineita alkaa yrittäjäksi. Syinä oli mm. töiden vähyys, kolmansille osapuolille laskutuksesta maksettava provisio ja yleinen ilmapiiri. Säännöllinen kuukausipalkka vapautti osan haastateltavista paineista, mutta moni koki yrittäjyyden olevan tulevaisuuden kuvio.

”Toki se monesti tulee mieleen sillon kun noi työnantajat haluis et laskuttais itte et se on niinku joka kerta, joudut valitsemaan et sä maksat jolleki muulle sen 7 % siitä, palkasta, joka sulle tulee, et se on...ei se välttämättä oo ku muutamia kymppettä mutta sillon jos niitä on paljon, ni sillon se kannattais maksaa itselle tai sille, firmalle.” H2

”Joskus joo, oli semmonen ku ei ollu opetushommiakaan tarpeeksi ja sitten tuntu et opetuksessaki pitäis tehdä joku oma toiminimi ja ois sit omia yksityisoppilaita ja silleen. Mutta luojan kiitos sai sijaisuuksia ja ei tarvinnu... Se oli just se ku mä katoin mitä ne ois ne kolmannet osapuolet joitten kautta vois laskuttaa, koska emmä ajatellut et se vois olla ees hypoteettisesti mahdollista saada tarpeeksi töitä sitä kautta et uskaltais olla yrittäjä, että uskaltais pistää toiminimen, esimerkiks. Niin en enää (koe paineita), mut lyhyen aikaa joo.” H5

Kukaan haastateltavista ei nähnyt varsinaista pakkoa yrityksen perustamiseen musiikialalla, koska freelanceverokortilla pärjää useimmiten ja laskutettavat työt voi aina hoitaa kolmannen osapuolen, kuten ohjelmatoimiston, laskutuspalvelun, kaverin tai puolison yrityksen kautta. Osa tosin toi esiin näihin sisältyvät riskit mahdollisesta yrittäjätatuksesta. H5 kyllä näki, että joillekin yrittäjyys saattaisi jopa olla välttämätöntä:

”Varsinkin jos ei oo suurta kutsumusta opetushommiin, niin se yrittäjyys on siis aika lailla varmaan pakollista. Että jos ei onnistu pääsemään johonki isoista orkestereista ja niitä paikkojahan ei tunnetusti ole aina jaossa niin, ja sitten kyllähän se opettajan paikoistakin tappelu on ihan kova, niin että jos on esiintyvä taiteilija ainakin yhtä paljon kuin opettaja, niin sitten yrittäjyys on kyllä ihan varmasti ihan pakollistakin.” H5

Haastateltavilta kysyttiin, mitä etuja ja haittoja he yrittäjyydessä näkevät. Esiin tulleita etuja olivat:

- laskutuksen mahdollisuus, jolloin ei ole tarvetta kolmansille osapuolille, jotka ottavat suuren siivun välistä
- vapaus määritellä omat työmäärät ja –ajat, esimerkiksi pedagogina opetusmäärät ja vapaa- viikot
- hankintojen teko, kuittien hyödyntäminen ja mahdolliset alv-vähennykset
- monipuolinen itsensä näköinen työelämä
- voi valita kuinka laajasti hoitaa omaa yritystä (voi esimerkiksi palkata kirjanpitäjän)

- itsensä haastaminen
- voi sanella miten ja millä ehdoilla homma pyörii

Haittoina puolestaan nähtiin:

- palkansaajan turvaverkkojen menettäminen, kuten työttömyysturva
- suuri hallinnollinen työmäärä, vastuu ja asioihin perehtymiseen (kuten kirjanpitoon ja verotukseen) tarvittava aika suhteessa yrityksen kautta kulkeviin eriin
- yrityksen pyörittämiseen liittyvät pakolliset hankinnat, joita ei muuten välttämättä tarvitse (kuten tietokone ja kirjanpito-ohjelma)
- kulut eivät välttämättä tule katetuiksi pienillä työmäärillä
- vastuu laskutuksesta ja karhuamisesta eli taloudellinen riski

Haastateltavalta H2 kysyttiin, missä tilanteissa oman yrityksen perustaminen oli käynyt mielessä:

"No, lähes aina ku joku kysyy, että, laskutatteko? Joka on melkein jokaisen keikan kohdalla. Jos mulle soitetaan ja tilataan vaikka kvartetti soittamaan, ni, ne kysyy et laskutatteko, ja sit mä aina kysyn, että voidaanko toimia verokortilla. Koska, se on tällä hetkellä ollu se meidän tapa toimia. Mutta, mä tiedän et se tavallaan on se tulevaisuuden, ehkä trendi, ja, suurin osa muusikoista toimii oman toiminimensä alla, tai jonkun yhteisön." H2

Yrittäjyys kävi siis mielessä hyvin useinkin, mutta niin pitkään kuin se ei ole välttämätöntä, ei kolme viidestä haastateltavasta ollut valmis siihen ryhtymään. Entä vaikuttaisiko oma yritys tapaan toimia? Toisiko se lisää motivaatiota? Haastateltavien mukaan oma yritys saattaisi lisätä päämäärätietoisuutta ja kurinalaisuutta, koska sitten olisi jotain omaa, jonka eteen täytyisi tehdä töitä, jotta se pyörisi. Ja luultavammin itsensä markkinointiin suhtautuisi myös aggressiivisemmin:

"No joo, kyl mä uskon että, silloin jos sä oot yrittäjä, ni silloin sul on suuremmat paineet, saada se homma toimimaan, ni silloin sä panostat siihen enemmän. Esimerkiks että laittaa nettisivut pystyyn, ja palkkaa esimerkiks jonkun tekemään ne nettisivut et ne on hyvännäköiset, ja, toimivat. Koska sä haluat tietysti saada yrityksen kannattamaan. Et silloin siihen panostetaan. Freelancerina sun on helppo vaan mennä siinä, vanhassa flowssa mikä on ollu." H3

"Kyl se vois varmaan piristää et mä tekisin enemmän sen eteen. Mut hankala nyt sanoo ku emmä oo siin tilanteessa. Ja sit yrittäis saada niit keikkoi enemmän ku tietää et siit... Se vois olla kyllä. Näin ku mä mietin et, sit ku tietää miten hoidetaan ne asiat ni sit vaikka tietää et kasais sellasen bändin jolla tietää et sais keikkaa ja mikä olis tuottava. En tiedä, se voi olla. Kyllä se ajatuksena piristää ainakin." H1

H1 myös pohti, että jotta yritys kannattaisi perustaa, pitäisi olla enemmän töitä. Vaihtoehtoinen lähestymistapa voisi kuitenkin olla ensin herätellä itsessään sisäistä yrittäjänsä eli toimia kuten yrittäjä markkinoiden palvelujaan, ja jos bisnes lähtisi lentoon, perustaisi sitten oman yrityksen. Helposti freelancerina tuudittautuu vanhaan ei-yrittäjämäiseen tapaan toimia, ja sama noidankehä (ei keikkaa ei yritystä) jatkuu. Tämän H3 oli huomannut.

Kukaan haastateltavista ei ollut saanut yrittämisen mallia kotoa, joten se maailma tuntui vieraalta ja mahdollisesti jopa pelottavalta. H3 oli luopunut muun toimialan hommistaan nyt ja oli valmis yrittämään musiikin puolella. Musiikkialalla työt olivat tähän asti tulleet itseään erityisesti markkinoimatta, mutta jotta ”vois saada niin paljon töitä muusikkona, että eläis sillä hyvin”, olisi itsekkin osallistuttava oman osaamisensa myymiseen, ja H3 oli valmis sen tekemään.

Kahdelta haastateltavalta kysyttiin ulkopuolisten palveluiden käytöstä. H4 myönsi, että ulkopuolinen kirjanpito voisi tehdä yrittämisestä houkuttelevampaa, jos kustannusten tasosta päästäisiin yhteisymmärrykseen. H3, jolla oli jo kokemusta kirjanpitopalveluiden käytöstä, totesi, että jos kirjanpidolle on tarvetta vain kerran vuodessa, niin kustannukset eivät ole liian kovat, ja yrittäminen voi tulla laskutuspalveluiden käyttöä edullisemmaksi.

Alalla suositaan laskuttamista, mihin oma yritys toisi vastauksen. Tämä oli haastatteluissa olennaisin asia oman yrityksen perusteena. Haastateltavat kokivat laskutuspalveluiden/ohjelmatoimistojen käytön vaivattomaksi mutta kalliiksi, mikä vähensi niiden viehätystä. Laskutuspalveluiden tai ohjelmatoimistojen kautta laskuttaessa palkkiota neuvotellessa pitää ottaa huomioon laskutuspalvelun tai ohjelmatoimiston provisio, ja lisätä se hintapyyntöön, jotta työkorvaus pysyisi samana. Välillä haastateltavien mukaan on vaikea arvioida minkälainen summa pitää laskuttaa. Jokaisissa neuvotteluissa pitää tasapainoilla niin, että summa tuntuu kohtuulliselta sekä omalta että tilaajan kannalta. Laskutettavasta summasta katoaa yllättävän suuri summa, ennen kuin se päättyy muusikon tilille.

”Jos joutuu enenemässä määrin käyttämään niitä laskutusfirmoja freelancerina, ni se on huono. Koska niiden liksojen nostaminen sille tasolle et sä saisit kolmasosan enemmän liksaa ni se on aika vaikeeta.” H3

”Ne aina vetää välistä sen jonkun verran mikä sitten tietysti pitäis vaan ikävästi pistää siihen laskuun lisäksi ku siinä on se menoera myös. Niin tuota, nää kai ne paljolti on (ne laskutusvaihtoehdot). Kolmas on sitte pimiänä kirjekuoressa, jota varmaan usein tehdään ihan oikeasti, koska jos asiakkaalta kysyttäes ois nää vaihtoehdot että joko maksat ihan tosi paljon enemmän tai sitten aika paljon vähemmän... Siis jos homman nimi ois et tekis ihan freelancerina töitä jotka niinku itte paljolti luo ni oishan se pakko laskuttaa koska onhan se nyt vaan omille nilkoille pissimistä jos menis pimiänä paljon töitä tekemään. Sitten niistä ei jäis jälkeä.” H5

Kaikki haastateltavat olivat joutuneet turvautumaan laskutuspalveluihin jossain uransa vaiheessa. Kun työskentelee alalla, jossa kilpailu on kovaa, ei laskuihin pääse muodostumaan ilmaa, vaan lähes joka kerta laskutettavasta summasta neuvotellaan puolin tai toisin. Ja monesti sellainen tilaaja, jolle ei ole niin väliä kuka keikan tekee, kilpailuttaa työn, jolloin kohtuullisella palkkiopyynnöllä ei toimeksiantoa saa.

Haastateltavat edustivat hyvin värikästä joukkoa sen suhteen, kuinka avoimia he olivat yrittäjyydelle. H5 suostui puhumaan mahdollisesta yrittämisestä vain hypoteettisella tasolla. H4 oli vakaasti palkkatöissä eikä tällä hetkellä nähnyt tarvetta yrittäjyydelle, mutta suostui kuitenkin puhumaan siitä mahdollisuutena. H3 oli erittäin avoin yrittäjyydelle. H2 oli avoin, mutta liian tietoinen riskeistä ja H1 oli aikeissa perustaa oman yrityksen.

Mutta mikä sitten on esteenä? Miksi yrittäjyyteen avoimesti suhtautuvat ja siitä ehkä jopa hyötyvät freelancemuusikot eivät perusta yritystä?

”Mmm, no ehkä se et se on aika monesti toiminu vielä se verokortilla, jolloin ei oo ollu tavallaan sitä pakkoa, lähteä siihen hommaan. Ni, silloin, koska mä en oo mikään paperinpyörittelijä, ni se on ollu tavallaan helpompaa mulle. Mut sitte ku on ollu, vuosittain on niitä tilanteita jolloin pitäis laskuttaa ni sit joutuu joka kerta täl hetkel funtsimaan että miten se tehdään. Ja että kuka sen laskuttaa ja kuka sit maksaa meille eteenpäin ni, se on aina... Et silloin ehkä se tulee kaikist vahviten eteen se et pitäiskö nyt vaan olla se toiminimi... Mutta ehkä laiskuus, on estäny (nauraa).” H2

Hetken kuluttua hän vielä jatkoi:

”Ainii yks juttu vielä siihen et mikä on tavallaan estäny on se ku ei ihan tiedä et miten se vaikuttaa sit siihen työttömyysturvaan ja tomloseen, että jos sä oot yrittäjänä, ni, jos sä tiput työttömäks, ni, esimerkiks sit ei pysty kuulumaan siihen vaikka muusikojen liiton työttömyyskassaan samal taval vaan et sitte tarttis ottaa selvää että mikä on sitte se työttömyysturva, vai onko sitä. Emmä nyt oikeastaan eläessäni et tää on ainut kerta ku mä oon sitä käyttäny hyväkseni, et, sinänsä mul ei oo mitään suurta siitä, mutta...” H2

Näissä vastauksissa kiteytyy monien haastateltavien esille tuomat asiat. Ne joilla on työttömyysturvan suhteen menetettävää, eivät halua menettää sitä. Pedagogilla vakituinen palkkatulo luo riittävän turvan, jota ei haluta horjuttaa. Ne jotka eivät koe menettävänsä välttämättä tässä suhteessa juuri mitään, ovat valmiimpia ja suhtautuvat avarakatseisemmin yrittäjyyteen. Eli välttämättä ei ole kyse tiedon puutteesta, vaan tietää sen verran, ettei oikeastaan koe, että yrittäjyys olisi vastaus omaan tilanteeseen. Miksi perehtyä siis syvemmin? Yksi haastateltava tokaisi, että jos tosissaan jotain haluaa, kyllä ne asiat sitten selvittää. Eli olisiko kyse perimmiltään siitä, ettei halua?

Freelancerin työtilanne elää jatkuvasti, joten myös halukkuus yrittämiseen vaihtelee tilanteen mukaan. Opetustyössä työtunnit saattavat vaihdella lukuvuosittain, mikä vaikuttaa palkkaan ja etuuksiin. Kun työtunnit laskevat, voi pedagogiakin alkaa kiinnostaa yrittäjyys eri tavalla. H2 toi esille senkin näkökulman, että ”eihän sen (yrittäjyyden) tartte olla lopullinen ratkaisu” eli voi sitäkin vain kokeilla.

4.5.3 Freelancereiden tietämys yrittäjyydestä

Haastattelussa kysyttiin haastateltavien tietoja yrityksen perustamisprosessista ja kolmesta yleisimmästä yrittämisen muodosta musiikkialalla, jotka ovat yksityinen elinkeinonharjoittaja, osakeyhtiö ja osuuskunta. Haastateltavilla oli yleisesti suuret aukot tietämyksessä yrittäjyyteen liittyen ja osaa selvästi harmitti, että he eivät tienneet asiasta omasta mielestään tarpeeksi, eivätkä myöskään olleet ottaneet selvää, vaikka yrityksen perustaminen oli mahdollisesti ollut harkinnassa ja mietinnässä. Ne, jotka olivat perustaneet oman yrityksen tai seuranneet sivusta perustamista, tiesivät luonnollisesti huomattavasti enemmän.

Yritysmuodoista toiminimen tunsivat kaikki ja siitä tiedettiin eniten. Useammalla oli tosin mielikuva, että toiminimi on riskittömin vaihtoehto. Osakeyhtiöstä tiedettiin lähinnä yhteisyrittämisen mahdollisuus ja osakekauppaan liittyviä asioita, mikä ei kosketa niinkään pienköjä musiikkialan yhtiöitä. Osuuskunta oli hyvin tuntematon kaikille, ja vain parilla oli hajua, että se voisi olla varteenotettava vaihtoehto omassakin tilanteessa.

Kun puhuttiin oman yrityksen perustamisesta, oli toiminimi vaihtoehtona monella ensimmäisenä huulilla, mutta osakeyhtiön perustamista oli muutama myös harkinnut. Haastateltavien tutut olivat suositelleet toiminimeä ja osakeyhtiötä, mutta sen tarkempia neuvoja tai perusteluja he eivät olleet saaneet, vaikka olivatkin ehkä kysyneet ja toivoneet. Monet kaipasivat asiantuntijoiden opastusta yrittäjyyteen liittyen, jotta osaisivat tehdä oikeita ratkaisuja sen suhteen. Haastateltavat kokivat yrittäjyyteen liittyvän kirjallisuuden liian kouke-roiseksi ja vaikealukaiseksi, mikä vähensi motivaatiota perehtyä siihen.

Haastateltavilta kysyttiin, millaiset eväät ammattikorkeakoulu tai yliopisto oli antanut yrittäjyyteen heidän opiskellessaan musiikin ammattilaisiksi. Koska suurimman osan valmistumisesta oli aikaa jo yli kymmenen vuotta, olivat muistikuvat hieman hataria, mutta kukaan ei kokenut saaneensa kattavia eväitä yrittäjyyteen. Osa haastateltavista muisteli osallistuneensa koulussa jollekin hyvin vaatimattomalle kurssille, jolla käsiteltiin yrittäjyyttä yleisellä tasolla. Moni arveli ja toivoi, että nykyään tarjottaisiin enemmän koulussa tietoa yrittäjyydestä, ihan vaikka yleissivistyksen vuoksi.

”Olis se ollu hyvä. Myös et ymmärtää sit et miten toimii ne yritykset joiden kanssa olen tekemisissä. Et yrittäjyydestä pitäis jotain hajua olla vaikei olis itse yrittäjä, koska jos esimerkiks laskuttaa jotain ni pitäis ymmärtää mitä se tarkoittaa sille ketä laskuttaa tai keltä saa palkkaa.” H4

”Kaikkien jotka on menossa alalle ni pitäis (osallistua kurssille) et jotain tietäis. Eihän sitä tarvii siihen ryhtyä mut oishan se kiva kun se ois niinku osa semmosta jonkin näköistä yleissivistystä. Ja sitten kenties että siihen haaviin vois tarttua enemmän

ihmisiä jotka pystyy mut ei vaan tuu ajatelleeksi. Se on tulevaisuudessa varmaan yhä tärkeämpi muusikon ja varsinkin jos ei tunne kutsumusta opettamiseen ni se on elinehto. Mistäs muualta aattelit muusikon hommia repiä.” H5

Kuten H4 yllä mainitsi, olisi tärkeää tietää yrityksen pyörittämisestä enemmän myös sen takia, että ymmärtää toimeksiantajien motiiveja paremmin. Silloin olisi helpompi toimia vaakuuttavasti esimerkiksi palkkioneuvotteluissa, jos tietäisi mitä eri vaihtoehdot, kuten verokortti/laskuttaminen toimeksiantajalle käytännössä tarkoittavat. Haastateltavat olivat kyllä tietoisia monista syistä, miksi toimeksiantajat suosivat laskuttamista. ”Se on heille helpompaa ja halvempaa”, totesi H2.

Haastatteluissa kysyttiin, olisivatko haastateltavat mieluummin yksinyrittäjiä vai yrittäisivätkö porukassa. Kenelläkään ei ollut vahvaa kantaa siihen kumpi olisi omalla kohdalla oikea ratkaisu.

”No, tavallaan molemmat ois mahdollisii, jos ois yhdessä semmonen porukka, jol on samat intessit, et esimerkiks samoja keikkoja paljon, jotka kannattaa laskuttaa yhdessä, ni sillohan se mun näkemyksen mukaan ois järkevää jolloin se ei jäis yhdelle se, vastuu siitä laskuttamisesta ja, niinku sen firman pyörittämisestä jolloin muut sais taas niinku, olla mutta toisaalta vois olla vaikka kahdestaanki jonkun kanssa.” H2

Yksin yrittäessä yrittäjä joutuu hoitamaan kaiken itse, mutta haastateltavat kokivat sen kuitenkin riskittömimmäksi, ellei kyse ole siitä, ettei ole itse perehtynyt asioihin ja mokaa kaiken täysin. Yhdessä tekeminen tuntui monesta helpommalta, koska työt ja vastualueet voi jakaa. Mutta luottamuksen yhtiökumppaneihin pitäisi olla vahva ja täytyisi voida olla aivan varma, että jokainen hoitaa oman tonttinsa kunnolla. Pelisäännöistä olisi sovittava, jotta kaikilla olisi samansuuntainen käsitys yrityksen pyörittämisestä.

”Tavallaan, ku yksittäisten keikkojen palkkiot ei oo kovin suuria ja keikkoja voi olla enemmän tai vähemmän ni siin on olemassa psykologinen riski että on kimpassa osakeyhtiö jonka tilillä on jonkin verran rahaa ja sitten koska se on tavallaan edullisempaa ostaa hyödykkeitä osakeyhtiölle kuin ikään kuin saada sieltä oikeaa rahaa ulos, niin siit tulee eräänlainen harrastuskassa, josta sitte, ostetaan jotain asioita ja sitten käteen ei jääkään ikään kuin sellast asiaa jota vois hyödyntää niinku palkkaa hyödynnetään. Et se on semmonen psykologinen asia joka pistäis mietityttämään siinä jos perustais yhteisen. Voi olla et sit taas laskuttajana osakeyhtiö toimii ketterämmin.--- Mut ehkä se tosiaan jaetun yhtiön psykologinen riski on aika huomattava silloin ku on kysymys alasta jonka palkkiot on tosi pieniä.” H4

Haastatteluissa puhuttiin myös yrittäjän ominaisuuksista eli minkälaisia ominaisuuksia yrittäjältä vaaditaan, ja löytyykö heiltä niitä:

”No yrittäjältä vaaditaan ainakin rohkeutta ja itsevarmuutta, ja taitoa nähdä erilaiset tarpeet ihmisillä ja, ja sitte tilanteet myös. Et missä tilanteessa kannattaa sanoa jotain ja missä tilanteessa ei. Et semmost tietynlaist pelisilmää ehkä...se vaatii.” H3

"Varmaan säntillisyyttä, halua järjestää omat asiansa. Miellyttävään siin on se et voi itse sanella miten homma pyörii millä ehdoilla. Pitää olla varmaan aika vastuuntuntoinen siitä että pitää deadlinet ja tilikirjat suorassa. Sinänsä kaikkii semmosii ominaisuuksii joita mulla on, mutta ei vaan ole ollut tarvetta siihen, yrittäjyyteen, vielä (nauraa)." H4

Muita esille nousseita ominaisuuksia olivat mm. aktiivisuus, viitseliäisyys, suunnitelmallisuus, järjestelmällisyys, tarkkuus, epävarman tilanteen sietokyky, viehtymys numeroihin sekä kiinnostus lakiin ja talousasioihin. H5, joka välttelee yrittäjyyttä kaikin tavoin, mainitsi stressinsietokyvyn ja nauraen totesi aliarvioivansa oman epävarman tilanteen sietokykyä, koska "mähän on elänyt siinä tilanteessa jo kymmenen vuotta, mutta, en yrittäjänä". Melkein kaikki kokivat, että heistä löytyy riittävästi tarvittavia ominaisuuksia, ja loput voi oppia. Yrittäjänä pari vuotta toiminut H3 oli todennut tarvitsevansa lisää rohkeutta ottaa yhteyttä ihmisiin, koska jos ei ole asiakkaita, ei ole myyntiä.

Jotkut haastateltavista olivat enemmän tai vähemmän vakavasti keskustelleet yrittämisestä muiden alalla toimivien freelancereiden kanssa, ja näissä keskusteluissa myös yhdessä yrittäminen oli tullut esille. Mutta keskustelut eivät olleet koskaan edenneet mihinkään konkreettiseen, koska kukaan ei tiennyt asiasta tarpeeksi ja kaikki eivät myöskään olleet uskaltaneet tuoda esille omia ajatuksiaan ja pelkojaan yrittämiseen liittyen. Yrityksen perustaminen vaatii perehtymistä, mutta jos lähtökohtaisesti suhtautuu siihen jo suurella varauksella, ei tule välttämättä tosiasiallisesti edes perehdyttyä aiheeseen.

5 Pohdinta

Aikaisemmat työn tietoperustassakin mainitut tutkimukset ovat antaneet samansuuntaisia tuloksia freelancereiden asenteista yrittäjyyttä kohtaan kuin nyt toteutettu tutkimus. Freelancemuusikot näkevät yrittäjyyden liittyvän vahvasti musiikkialaan, ja epäilevät yhteyden vielä vahvistuvan tulevaisuudessa. Suurin osa oli kokenut ainakin jossain elämänvaiheessaan paineita yrittäjyyteen, joko ulkopuolelta tulevia tai vaihtoehtojen vähyyden vuoksi.

5.1 Johtopäätökset

Yrittäjyys askarruttaa ja kiinnostaa, mutta kynnys yrittäjyyteen on kuitenkin olemassa. Freelancemuusikoiden kiinnostus yrittäjyyteen riippuu hyvin paljon heidän työ- ja elämäntilanteestaan, mikä on linjassa aiempien tutkimustulosten kanssa. Mitä turvallisemmalta oma tilanne tuntuu, sitä kauempana yrittäjyydestä halutaan pysyä ja sitä vähemmän se kiinnostaa. Yrittäjyys nähdään etenkin mahdollisuutena laskuttaa toimeksiantajia. Muita olennaisia motivaattoreita yrityksen perustamiseen ovat ammattimaisemman kuvan antaminen, verotukselliset syyt kuten hankintojen ja kuittien hyödyntäminen sekä myös sen tuoma kipinä hoitaa asiat yritteliäämmin. Tärkeimmät yrittämisen estävät seikat ovat tiedon puute ja palkansaajan aseman menettäminen.

Haastatteluiden perusteella freelancereiden tiedot yrittämisestä ovat hatarahkot. Jotta tietoa etsisi, pitäisi halun tai tarpeen yrittäjyyteen olla suurempi, ja materiaalin helpostilähesyttävämpää. Itsensätyöllistäjänä menestymiseen vaaditaan yrittäjämäistä toimintaa, ja vaikka yrittäjänä toimiminen ei kiinnostaisikaan, olisi syytä ymmärtää ja tietää yrittäjyyden perusasioita. Vaikka haastateltavat itsekkin olivat tätä mieltä, eivät he ainakaan toistaiseksi olleet perehtyneet asiaan.

Tutkimuksen perusteella voi todeta, että musiikkialalle tulevat tarvitsevat enemmän tietoa etenkin musiikkialan yrittäjyydestä. Kuten yksi haastateltavistakin totesi, voisi tieto yrittäjyydestä ohjata sille tielle useampia, joita se hyödyttäisi. Elämäntilanteet vaihtelevat musiikkialan itsensätyöllistäjillä arvaamattomasti, joten yrittäjyys saattaakin yhtäkkiä olla juuri se oikea vaihtoehto. Tiedon puute saa junnaamaan paikallaan ja toimimaan niin kuin on aiemminkin toiminut, vaihtoehtoja syvällisesti harkitsematta.

Tutkimukselle asetetut tavoitteet saavutettiin työssä hyvin, ja tutkimusaineisto tarjosi vastaukset tutkimusongelmiin. Tutkimuksen tulokset eivät olleet varsinaisesti yllättäviä, vaan hyvin samansuuntaisia aiemmin toteutettujen tutkimusten kanssa. Mikä ehkä haastateltajaa eniten mietitytti, oli haastateltavien asiaan perehtymättömyys. Jos yrittäjyyttä harkitsee

tosissaan, on päätösten tekeminen huomattavasti helpompaa, kun on laajempi tietoperusta asioista. Miksi tutkimuksen tulokset eivät työn tekijää henkilökohtaisesti erityisesti yllättäneet, saattaa johtua myös siitä, että tekijä itsekkin on alalla ja on kokenut freelancemuusikoiden todellisuuden.

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Haastattelututkimus toteutettiin huolellisesti ja objektiivisesti, joten tuloksia voi pitää luotettavina, vaikka tutkittava joukko olikin suppea. Suuremmalla joukolla haastateltavia vaihtelua ja eri näkökulmia olisi varmasti tullut vielä enemmän, mutta tulokset antavat kuitenkin oikeansuuntaisen kuvan musiikkialan itsensätyöllistäjistä. Tulosta yleistettäessä tulee ottaa huomioon, että suurin osa haastateltavista ei ollut istunut koulun penkillä viime vuosina, joten opetussuunnitelmat ja yrittäjyyden osuus opinnoissa tänä päivänä ei välttämättä vastaa tutkimuksen tuloksia. Kukaan haastateltavista ei myöskään tullut yrittäjäperheestä, millä voi olla vaikutusta tuloksiin. Kaikki haastateltavat olivat naisia, joten johtopäätöksiä sukupuolten välisistä eroista ei tämän joukon perusteella voi tehdä.

Eettisiä periaatteita noudatettiin läpi koko prosessin. Lähteet merkittiin huolellisesti, ja jos lähdemerkinnästä jäi esimerkiksi sivunumero puuttumaan, etsittiin se jälkikäteen suurella vaivalla. Haastatteluaineisto litteroitiin tarkasti, jotta tulkinta ei vääristyisi. Litterointia tehdessään haastattelija huomasi kuulleensa haastattelutilanteessa joitain vastauksia virheellisesti, joten litterointi toi varmuutta tulkintaan. Haastateltavista kukaan ei halunnut osallistua tutkimukseen omalla nimellään, joten heidän kanssaan sovittiin, millä tarkkuudella heitä voi kuvata, jotta anonymiteetti säilyisi.

5.3 Projektinhallinta

Opinnäytetyön tekeminen oli hyödyllinen ja opettavainen kokemus. Prosessi lähti liikkeelle tietoperustaan tutustumisella ja vaihtoehtoisten tutkimusongelmien hahmottelemisella. Kojoajan oli selvää, että aihe jollain tasolla liittyisi musiikkialan yrittäjyyteen, mutta itse tutkimusongelman kiteytyminen vei aikaa. Työn tutkimusongelmaa ja –metodia pohdittiin keväällä yhdessä ohjaajan kanssa, ja ne tarkentuivat kesän aikana. Työn tekeminen kesti loppujen lopuksi viisi kuukautta, ja itse haastattelut ja analyysi ajoituivat hyvin loppumetreille. Työn viimeistely vaati useamman viikon, koska se ajoittui kiireisille elokuun viikoille, jolloin ainoat hetket keskittyä opinnäytetyön tekoon olivat joko yömyöhään tai junamatkoilla kodin ja työpaikan välillä. Jos työn tekijä olisi osannut ajoissa raivata aikaa työn tekemiselle ja pyytää apua suunnitteluun, olisi prosessi ollut erilainen, muttei välttämättä yhtä opettavainen.

Työn tekeminen lisäsi tekijän tietämystä yrittäjyydestä sekä ymmärrystä freelancereiden suhtautumisesta yrittäjyyteen. Oli etuoikeus päästä keskustelemaan avoimesti haastatteluvien kanssa asioista, joihin liittyy paljon ahdistusta, epätietoisuutta ja samalla kuitenkin vilpittömää kiinnostusta ja innostusta. Ilman tätä työtä näitä keskusteluja ei olisi koskaan käyty.

Prosessi opetti jälleen kerran, miten ajanhallintaa voi kehittää. Alkuperäinen aikataulu venyi, sillä aikaa työn tekemiseen ei löytynyt riittävästi työn ja perheen ohella. Työn valmistumisella ei myöskään ollut todellista perusteltua kiirettä, joten oli luonnollista lykätä sen tekoa sellaiseen ajankohtaan, jolloin aikaa löytyi helpommin. Heinäkuu oli otollinen aika keskittyä opinnäytetyöhön, sillä toimistolla oli silloin rauhallista ja perhekin oli 2,5 viikkoa matkoilla.

Tutkimus olisi ollut mahdollisesti vähemmän työläs, jos sen olisi toteuttanut kvantitatiivisena tutkimuksena. Haastatteluiden tekeminen osoittautui aikaa vieväksi ja myös rasakaksi prosessiksi, ja haastattelijat joutuivat käyttämään lukemattomia tunteja niiden järjestämiseen, tekemiseen, litteroimiseen, purkamiseen ja analysoimiseen. Tämä metodi tarjosi kuitenkin mahdollisuuden myös asioista keskustelemiseen varsinaisen haastattelun jälkeen. Yksi haastateltavista kysyi haastattelun lopuksi, oliko työn tarkoituksena auttaa freelancemuusikoita. Tähän jouduttiin toteamaan, että se ei ollut ollut työn lähtökohtana. Työn ihan alkuperäinen tarkoitus oli auttaa työn tekijää ymmärtämään yrittäjyyttä sekä siihen liittyviä asenteita, motiiveja ja pelkoja freelancemuusikoiden keskuudessa, mutta kyllä työ auttaa myös freelancereita tutustumaan yrittäjyyteen ja pohtimaan omia asenteitaan ja niiden juuria. Haastatteluita tehdessä tuli ilmi, että myös monet haastateltavat saivat hyötyä haastattelusta tai sen jälkeisestä keskustelusta. Se saattoi antaa esimerkiksi ajattelemisen aihetta, tietoa vaihtoehtoisista toimintamuodoista tai halua perehtyä asiaan syvällisemmin.

Koska tämä tutkimus osoitti, että musiikkialalla freelancereiden tiedot yrittäjyydestä ovat puutteelliset ja he kaipaavat tietoa ja tukea, voisi mahdollisissa jatkotutkimuksissa perehtyä esimerkiksi yrittäjyyspalveluiden saatavuuteen. Toinen tutkittava asia olisi käytännön ongelmat, joita muusikkoyrittäjät kohtaavat esimerkiksi verotuksessa. Kolmas tutkimuksen aihe voisi olla vastavalmistuneiden musiikin ammattilaisten asenteista yrittäjyyteen, mistä selviäisi, ovatko koulut onnistuneet uusien opetussuunnitelmien kanssa valmistamaan opiskelijoita paremmin nykytyöelämään. Jatkotutkimukset olisi suositeltavaa toteuttaa suuremmalla joukolla, jotta tulosten yleistettävyys paranisi.

Lähteet

Accountor 2018. Toiminimen palkka eli yksityisotto – mitä se tarkoittaa? Luettavissa: <https://go.accountor.fi/toiminimen-palkka-yksityisotto/> Luettu: 21.4.2018.

Aldred, T. 2013. Sole trader or limited company: the best choice for freelancers. Luettavissa: <https://www.theguardian.com/small-business-network/2013/sep/12/sole-trader-limited-company-freelancers>. Luettu: 17.8.2018.

Ammattinetti. Musiikkiala. Luettavissa: http://www.ammattinetti.fi/ammattialat/detail/88_ammattiala. Luettu: 14.4.2018.

Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501

Bergroth, J. 2013. Artisti maksaa? Luettavissa: <https://www.teosto.fi/teostory/artisti-maksaa>. Luettu: 18.8.2018.

Bjerkeset, O., Bjørngaard, J. & Vaag J. 2015. Symptoms of anxiety and depression among Norwegian musicians compared to the general workforce. Luettavissa: <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0305735614564910>. Luettu: 15.8.2018

Boutillier, S. & Uzunidis, D. 2016. The Entrepreneur. The economic function of free enterprise. Iste. Washington.

Bögenhold, D. & Klinglmair, A. 2016. Entrepreneurship and Hybrid Self-Employment. Teoksessa Bonnet, J., Bögenhold, D., Dejardin, M. & García Pérez de Lema, D. Contemporary Entrepreneurship: Multidisciplinary Perspectives on Innovation and Growth. 127–140. Springer International Publishing AG Switzerland. Basel.

Dobson, M. 2010. Insecurity, professional sociability, and alcohol: Young freelance musicians' perspectives on work and life in the music profession. *Psychology of Music* 2010, 39, 2, 240–260.

Eezy 2018a. Eezyn palvelumaksu. Luettavissa: <https://www.eezy.fi/itsensatyollistaminen/eezyn-palvelumaksu/>. Luettu: 17.4.2018.

Eezy 2018b. Palkanmaksun esimerkkilaskelma. Luettavissa: <https://www.eezy.fi/itsensatyollistaminen/palkanmaksun-esimerkkilaskelma/>. Luettu: 17.4.2018.

- Erickson, K. 2012. Finding the right business structure for your band. Luettavissa: <https://futureofmusic.org/blog/2012/06/15/finding-right-business-structure-your-band>. Luettu: 17.8.2018.
- Haverinen, S. 2015. RISKIN KANTAMISTA VAI SIIRTÄMISTÄ? - Tutkimus itsensätyöllistäjän henkilöriskien hallinnasta. Tampereen yliopisto. Tampere. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201509212299>. Luettu: 30.3.2018.
- Hirvi-Ijäs, M., Koski, E., Rensujeff K. & Sokka S. 2018. TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2017. Luettavissa: https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2018/cupore_barometri_2017_final.pdf. Luettu: 18.4.2018.
- Holopainen, T. 2018. Yrityksen perustamisopas. 2018. Hansaprint Oy. Turenki.
- Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2010. Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tampere.
- Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino. Tampere.
- Jackson, J. & Oliver, T. 2003. Personal Networks Theory and the Arts: A Literature Review with Special Reference to Entrepreneurial Popular Musicians. *Journal of Arts Management, Law & Society*. 2003, 33, 3, 240–256.
- Jones, S. 2015. Self-employed in the arts: the good, the bad and the future. Luettavissa: <https://www.theguardian.com/culture-professionals-network/2015/apr/23/self-employed-arts-freelance-susan-jones>. Luettu: 14.8.2018.
- Jääskeläinen, J. 2015. Älä yritä! Kauppakamari. Viro.
- Karhunen, N. 2017. Yhtiömuodon valinta musiikkiyhtyeelle. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu Oy. Helsinki. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/129995/karhunen_niina.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 10.4.2018.
- Kaupparekisterilaki 2.2.1979/129
- Keinänen, J., Koramo, M., Oosi, O. & Wennberg, M. 2017. Itsensätyöllistäminen

ja jakamistalous työelämän murroksessa. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki. Luettavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79272/TEM-jul_13_2017_verkkajulkaisu.pdf. Luettu: 14.4.2018.

Kela 2018. Kansaneläkkeen lajit. Luettavissa: <http://www.kela.fi/kansanelake>. Luettu: 16.4.2018.

Kuittinen, T. 2017. Kevytyrittäjäyys vaihtui kertaheitolla työttömyyteen tai pimeisiin töihin. Luettavissa: <https://www.talouselama.fi/uutiset/kevytyrittajyyys-vaihtui-kertaheitolla-tyottomyyteen-tai-pimeisiin-toihin/409dc9a8-3133-37b8-afcb-7af2342ae6>. Luettu: 18.4.2018.

Lehtinen, L. 2013. Artistin asialla: Kannattaako bändin perustaa osakeyhtiö? Luettavissa: <http://www.rytmi.com/uutiset/artistin-asialla-kannattaako-bandin-perustaa-osakeyhtio/>. Luettu: 20.4.2018.

Lilith 2018. Jäseneksi? Luettavissa: <https://www.lilith.fi/jaseneksi/>. Luettu: 20.4.2018.

Marttila, K. 2012. Musicians as entrepreneurs. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201204265210>. Luettu: 27.4.2018.

Musicians' union 2012. The working musician. Musicians' union. Lontoo. Luettavissa: <https://www.musiciansunion.org.uk/Files/Reports/Industry/The-Working-Musician-report> Luettu: 16.8.2018.

Muusikkojen liitto 2018. Muusikkojen liitto osakkaaksi ohjelmatoimisto Stagentiin. Luettavissa: <http://www.muusikkojenliitto.fi/muusikkojen-liitto-osakkaaksi-ohjelmatoimisto-stagentiin/>. Luettu: 16.4.2018.

Ojala, I. 2017. Verokoulu osa 5: Osakeyhtiön ja sen osakkeenomistajan verotus. Luettavissa: https://tilisanomat.fi/koulut/verokoulu_2017/verokoulu-osa-5-osakeyhtion-ja-sen-osakkeenomistajan-verotus. Luettu: 5.8.2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Helsinki. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-466-5>. Luettu: 29.4.2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b. Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Helsinki. Luettavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79725>. Luettu: 18.4.2018.

Osaakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Osuuskuntalaki 421/2013.

Patentti- ja rekisterihallitus 2018. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. Luettavissa: <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>. Luettu: 2.4.2018.

Pokkinen, L. 2017. Artisti maksaa. Otava. Helsinki.

Pärnänen, A. & Sutela, H. 2014. Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013. Tilastokeskus. Helsinki. Luettavissa: https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yits_201400_2014_12305_net.pdf. Luettu: 1.8.2018.

Remes, M. 2015. Osuuskunta kiinnostaa pätkätyölaisiä. Luettavissa: <https://www.teosto.fi/teostory/osuuskunta>. Luettu: 18.4.2018.

Rintala, H. 2015. Maksaako artisti alvin? Luettavissa: <https://veroblogit.com/2015/01/14/maksaako-artisti-alvin/>. Luettu: 22.7.2018.

Saukkonen, P. & Sivonen, O. 2014. Taide- ja kulttuurialan osuuskunnat Suomessa. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö. Helsinki. Luettavissa: <https://www.cupore.fi/images/tiedostot/osuuskuntaraportti-3.pdf>. Luettu: 19.4.2018.

Shevchuk, A. & Strebkov, D. 2016. Heterogeneous Self-Employment and Work Values: The evidence from Online Freelance Marketplaces. Teoksessa Bonnet, J., Bögenhold, D., Dejardin, M. & García Pérez de Lema, D. Contemporary Entrepreneurship: Multidisciplinary Perspectives on Innovation and Growth. 141–158. Springer International Publishing AG Switzerland. Basel.

Stagent 6.9.2017. Sähköposti.

Stagent 2018. Luettavissa: <https://www.stagent.fi/>. Luettu: 16.4.2018.

Stagent 26.1.2018. Sähköposti.

Suomen Uusyrityskeskukset ry 2017. Perustamisopas alkavalle yrittäjälle 2017. Suomen Uusyrityskeskukset ry / SUK-Palvelu Oy. Forssa.

Suomen Uusyrityskeskukset ry 2018. Perustamisopas alkavalle yrittäjälle 2018. Suomen Uusyrityskeskukset ry / SUK-Palvelu Oy. Forssa.

Talouselämä 2017. Eläketurvakeskus kommentoi työttömyysturvaa ja kevytyrittäjyyttä – yrittäjäeläkelaki ei vastaa "todellisuutta, missä yrittäjä elää". Luettavissa: <https://www.talouselama.fi/uutiset/elaketurvakeskus-komentoi-tyottomyysturvaa-ja-kevytyrittajyytta-yrittajaelakelaki-ei-vastaa-todellisuutta-missa-yrittaja-elaa/e cd9b60e-48a7-3860-aa59-9f2dc6301d8b>. Luettu: 18.4.2018.

Talsi, M-T. 2016. Pohditko freelanceriksi ryhtymistä? Huomioi nämä 4 asiaa. Luettavissa: <https://duunitori.fi/tyoelama/freelancer-tyoskentely/>. Luettu: 18.4.2018.

Teosto 2014. Tekijänoikeuskorvausten nykyinen verotusmalli ajaa tekijöitä pois Suomesta. Luettavissa: <https://www.teosto.fi/teosto/uutiset/tekijanoikeuskorvausten-nykyinen-verotusmalli-ajaa-tekijoita-pois-suomesta>. Luettu: 20.7.2018.

Tilastokeskus 2017. Kulttuuritoimialojen ja –ammattien työllisyys heikentyi edellisvuodesta. Luettavissa: http://tilastokeskus.fi/til/kl/2016/01/kl_2016_01_2017-10-13_tie_001_fi.html?ad=notify. Luettu: 14.4.2018.

Tilintarkastuslaki 1141/2015

Toiminimilaki 2.2.1979/128

Torppa, T. 2013. Yksin työskentelevän opas. Talentum. Liettua.

Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290

Ukko 2017. Olenko yrittäjä vai palkansaaja? Luettavissa: <https://tuki.ukko.fi/hc/fi/articles/115000004029-Olenko-yritt%C3%A4j%C3%A4-vai-palkansaaja->. Luettu: 16.4.2018.

Ukko 2018a. Hinnasto. Luettavissa: <https://www.ukko.fi/hinnasto/>. Luettu: 17.4.2018.

Ukko 2018b. Olenko kevytyrittäjänä pää- vai sivutoiminen yrittäjä? Luettavissa: <https://tuki.ukko.fi/hc/fi/articles/115000013589-Olenko-kevytyritt%C3%A4j%C3%A4n%C3%A4-p%C3%A4-vai-sivutoiminen-yritt%C3%A4j%C3%A4->. Luettu: 17.4.2018.

Varma 2018. YEL-perustietoa yrittäjälle. Luettavissa: <https://www.varma.fi/yrittaja/yel/#7979-yrittajan-laskuri-2018>. Luettu: 18.4.2018.

Verohallinto 2017. Elinkeinotoiminnan tuotot ja kulut - liikkeen ja ammatinharjoittaja. Luettavissa: https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/liikkeen-tai-ammatinharjoittaja/elinkeinotoiminnan_tuotot_ja_kulut/. Luettu: 6.8.2018.

Verohallinto 2018a. Verohallinnon rekisterit. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/yrityksen-elinkaari/uusi-yritys/rekisterit/>. Luettu: 5.8.2018.

Verohallinto 2018b. Arvonlisäverotus. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/arvonlisaverotus/>. Luettu: 5.8.2018.

Verohallinto 2018c. Ennakkoperintärekisteri. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/ennakkoperintarekisteri/>. Luettu: 5.8.2018.

Verohallinto 2018d. Yritys työnantajana. Luettavissa: https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/yritys_tyonantajana/. Luettu: 5.8.2018.

Verohallinto 2018e. Kirjanpito, tilikausi, verokausi. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/yrityksen-elinkaari/uusi-yritys/kirjanpito-tilikausi-verokausi/>. Luettu: 5.8.2018.

Verohallinto 2018f. Tuloverotus – liikkeen- tai ammatinharjoittaja. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/liikkeen-tai-ammatinharjoittaja/>. Luettu: 5.8.2018.

Verohallinto 2018g. Tuloverotus – osakeyhtiö ja osuuskunta. Luettavissa: <https://www.vero.fi/yriytykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/osakeyhtio-ja-osuuskunta/>. Luettu: 5.8.2018.

Yrittäjän eläkelaki 22.12.2006/1272

Yrittäjät 2014. Toiminimi eli yksityinen elinkeinonharjoittaja. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/perustietoa-yrittajyydesta/yritysmuodot-ja-vastuut/toiminimi-eli-yksityinen>. Luettu: 26.8.2018.

Yrittäjät 2017. Käytätkö Ukko.fi -palvelua? Varaudu tähän muutokseen. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/uutiset/557566-kaytatko-ukkofi-palvelua-varaudu-tahan-muutokseen>. Luettu:17.4.2018.

Yrittäjät 2018. Yrityksen perustamisilmoitus. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/perustietoa-yrittajyydesta/yrityksen-perustaminen/yrityksen-perustamisilmoitus-565999>. Luettu: 8.4.2018.

Yrityksen perustaminen 2018a. Kevytyrittäjäksi ryhtyminen – milloin se kannattaa ja milloin ei? Luettavissa: <https://yrityksen-perustaminen.net/kevytyrittajyys/>. Luettu: 21.4.2018.

Yrityksen perustaminen 2018b. Toiminimen verotus. Luettavissa: <https://yrityksen-perustaminen.net/toiminimen-verotus/>. Luettu: 21.4.2018.

Yrityksen perustaminen 2018c. Osakeyhtiön verotus. Luettavissa: <https://yrityksen-perustaminen.net/yrityksen-verotus/>. Luettu:21.4.2018.

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2018a. Perustamisilmoitus. Luettavissa: <https://www.ytj.fi/index/ilmoittaminen/perustamisilmoitus.html>. Luettu: 4.8.2018.

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2018b. Muutosilmoitus. Luettavissa: <https://www.ytj.fi/index/ilmoittaminen/muutosilmoitus.html>. Luettu: 5.8.2018.

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä 2018c. Yksityisen elinkeinonharjoittajan perustamisilmoitus. Luettavissa: <https://www.ytj.fi/index/ilmoittaminen/perustamisilmoitus/yksityinenelinkeinonharjoittaja.html>. Luettu: 5.8.2018.

Liitteet

Liite 1. Yritysmuotojen vertailu (Holopainen 2018, 23 muokattu)

	Toiminimi	Henkilöyhtiö	Osakeyhtiö	Osuuskunta
Perustajien minimimäärä	1	2	1	1
Minimipääoma	-	Avoin yhtiö: työpanos riittää Ky: omaisuuspanos, suuruutta ei määriteltä	Oy: 2 500 € Oyj: 80 000 €	- Vaihtuva pääoma, osuudet ja osakkeet
Vastuu	Elinkeinonharjoittaja vastaa koko omaisuudellaan	Ay:n yhtiömiehet ja Ky:n vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat koko omaisuudellaan yhtiön kaikista velvoitteista.	Rajoittuu sijoitettuun pääomapanokseen, ellei osakas ole antanut henkilökohtaista takausta tai omaa omaisuuttaan luoton vakuudeksi.	Rajoittuu sijoitettuun pääomapanokseen, ellei jäsen ole antanut henkilökohtaista takausta tai omaa omaisuuttaan luoton vakuudeksi.
Toimitusjohtaja	-	Sovittaessa.	Sovittaessa.	Sovittaessa.
Hallitus	-	Sovittaessa.	Lakisääteinen. 1-5 varsinaista jäsentä, ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Jos vähemmän kuin kolme jäsentä, oltava ainakin yksi varajäsen.	Lakisääteinen. 1-5 varsinaista jäsentä, ellei säännöissä toisin määrätä. Jos vähemmän kuin kolme jäsentä, oltava ainakin yksi varajäsen.
Tilintarkastajat	-	Tilintarkastuslain tai yhtiösopimuksen mukaan. Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos enintään yksi seuraavista ehdoista täyttyy: a) taseen loppusumma yli 100 000 € b) liikevaihto yli 200 000 € c) palveluksessa yli 3 henkilöä	Tilintarkastuslain tai yhtiöjärjestyksen mukaan. Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos enintään yksi seuraavista ehdoista täyttyy: a) taseen loppusumma yli 100 000 € b) liikevaihto yli 200 000 € c) palveluksessa yli 3 henkilöä Yhtiöjärjestyksen määräyksestä riippumatta määrävähemmistöllä on aina oikeus vaatia tilintarkastajan valitsemista.	Tilintarkastuslain tai sääntöjen mukaan. Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos enintään yksi seuraavista ehdoista täyttyy: a) taseen loppusumma yli 100 000 € b) liikevaihto yli 200 000 € c) palveluksessa yli 3 henkilöä Sääntöjen määräyksestä riippumatta määrävähemmistöllä on aina oikeus vaatia tilintarkastajan valitsemista.
Toiminnantarkastus	-	-	-	Jos osuuskunnalla ei ole tilintarkastajaa, on valittava toiminnantarkastaja. Osuuskunnan säännöissä voidaan määrätä tästä toisin. Sääntöjen määräyksestä riippumatta määrävähemmistöllä on aina oikeus vaatia toiminnantarkastajan valitsemista.
Vuosibyrokraatia	-	-	Varsinainen yhtiökokous on pidettävä 6 kk:n kuluessa tilikauden päättymisestä. Lakisääteinen. Päätöksiä voidaan tehdä myös osakkaiden yksimielisellä päätöksellä yhtiökokousta pitämättä.	Varsinainen osuuskunnan kokous on pidettävä 6 kk:n kuluessa tilikauden päättymisestä. Lakisääteinen. Päätöksiä voidaan tehdä myös jäsenten yksimielisellä päätöksellä osuuskunnan kokousta pitämättä.

Liite 2. Yrityksen perustamistoimet (Holopainen 2018, 56–59 muokattu)

	Yksityinen elinkeinonharjoittaja	Osakeyhtiö	Osuuskunta
Sopimus yrityksen perustamisesta	-	Perustamissopimus, yhtiöjärjestys, hallituksen kokouksen pöytäkirja, (hallituksen kokouksessa valittu hallituksen puheenjohtaja tai esim. prokuristi tai muu edustamiseen oikeutettu)	Perustamissopimus, säännöt, hallituksen kokouksen pöytäkirja, (hallituksen kokouksessa valittu hallituksen puheenjohtaja tai esim. prokuristi tai muu edustamiseen oikeutettu)
Perustamisilmoitus kaupparekisteriin	Luonnollinen henkilö ilmoitusvelvollinen, jos - harjoittaa luvanvaraista elinkeinotoimintaa, tai - elinkeinotoiminnan harjoittamista varten on pysyvä toimipaikka, tai - palveluksessa muu kuin aviopuoliso tai suoraan etenevässä polvessa oleva vajaavaltainen jälkeläinen Käsittelymaksu 75 (sähköinen palvelu) / 110 € Aputoiminimi 65 (sähköisesti) / 100 €	Käsittelymaksu 330 (sähköinen palvelu) / 380 € Osakepääoman oltava kokonaan maksettu kaupparekisteriin merkittäessä. Aputoiminimi 65 (sähköisesti) / 100 €	Käsittelymaksu 380 € Aputoiminimi 65 (sähköisesti) / 100 €
Lupa tai ilmoitus elinkeinonharjoittamiseksi	Elinkeinot, joiden harjoittamiseen tarvitaan lupa tai erillinen ilmoitus, on lueteltu Laissa elinkeinonharjoittamisesta (122/1919)		
Ilmoitukset verohallinnolle	Perustamisilmoituksella tai muutosisilmoituksella, jos yrityksellä on jo Y-tunnus.		
- arvonlisäverovelvollisten rekisteri	Elinkeinonharjoittaja on arvonlisäverovelvollinen, jos liikevaihto ylittää 10 000 € tilikaudessa.		
- ennakoperintärekisteri	Perustamisilmoituslomakkeella tai muutosisilmoituslomakkeella, jos Y-tunnus jos annettu.		
- työnantajarekisteri	Ilmoitus tehtävä, kun aletaan säännöllisesti maksaa palkkoja. Ilmoitus tapahtuu joko perustamisilmoitus- tai muutosisilmoituslomakkeella. Ilmoitusvelvollisuus koskee työnantajia, joilla on palveluksessaan 1) vakituisesti vähintään kaksi työntekijää 2) tilapäisesti vähintään kuusi palkansaajaa		
- ennakoverohakemus	Arvio ensimmäisen tilikauden liikevaihdosta ja verotettavasta tulosta perustamisilmoituksella tai toiminnan käynnistyttyä esim. ennakoverohakemus -lomakkeella.	Arvio verotettavasta tulosta Verohallinnolle ilmoitetaan OmaVero -palvelun kautta.	Arvio verotettavasta tulosta Verohallinnolle ilmoitetaan OmaVero -palvelun kautta.
Yrittäjäläkevakuutus YEL	Ammatin- tai liikkeenharjoittaja, ja yrityksessä työskentelevä perheenjäsen, jolle ei palkkaa makseta.	Johtavassa asemassa työskentelevä osakas, jonka osuus osakepääomasta tai osakkeiden tuottamasta äänimäärästä on yli 30 % tai perheenjäsenten kanssa yli 50 %.	Johtavassa asemassa työskentelevä jäsen, jonka omistusosuus tai äänivalta on yli 30 % tai perheenjäsenten kanssa yli 50 %.
	Vakuutus on otettava seuraavien edellytysten täyttyessä: Yrittäjä on: - 18-67-vuotias - asuu Suomessa - on toiminut yrittäjänä vähintään 4 kk (18 vuotta täytettyään) - vuositulot ylittävät 7 656,25 € - ei kuulu saman toiminnan perusteella muun eläkelain piiriin. Aloittava yrittäjä saa 22 % alennuksen YEL-vakuutusmaksuunsa ensimmäisten 48 kk ajalta. Maksu on aloittavilla yrittäjillä 18,798 % (18-52 v. ja 63-67 v.) tai 19,968 % (53-62 v.).		
Työntekijän eläkevakuutus TyEL	Työntekijän eläkevakuutus on otettava - työntekijän ollessa 17-67-vuotias - työnantajan maksaessa palkkaa samasta työsuhteesta yli 58,26 €/kk.		

	Maksu on n. 25,3 % palkoista, johon sisältyy työntekijän osuus (6,35 % tai 7,85 %).
Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus /	Vakuuttamisvelvollisuus, jos kalenterivuoden aikana teetettävistä töistä maksettavat työansiot ovat yli 1 200 €.
	Maksu on keskimäärin 0,8 % palkoista (vaihtelee toimialoittain).
Työntekijän ryhmähenkivakuutus	Maksu peritään tapaturmavakuutusmaksun yhteydessä, ja on 0,064 % palkoista.
Työttömyysvakuutusmaksu	Maksuvelvollisuus työnantajalla, jos palkat ylittävät 1 200 € kalenterivuoden aikana. 17-64-vuotiaan työntekijän palkasta on aina pidätettävä palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu.
	Työttömyysvakuutusmaksu on 0,65 % palkoista, kun palkkasumma on korkeintaan 2 083 500 € vuodessa. Ylittävältä osalta maksu on 2,6 %. Tämän lisäksi työntekijät maksavat 1,9 % työttömyysvakuutusmaksun.

Liite 3. Haastattelukysymysrunko

1. Mikä on elämäntilanteesi töiden kannalta tällä hetkellä?
2. Millaisia töitä...?
3. Voisitko kertoa mahdollisimman vapaasti, millaisia kokemuksia sinulla on työelämästä yrittäjyyteen liittyen? Liittykö yrittäjyys millään tavalla sun kenttään?
4. Oletko harkinnut yrittäjyyttä? Milloin ja miksi? Mikä on estänyt?
5. Mitä vaihtoehtoja on mielestäsi musiikkialalla toimimiseen? (Tarvitseeko olla yrittäjä?)
6. Millaisia ominaisuuksia yrittäjältä vaaditaan, löytyykö sinulta niitä?
7. Mitä keinoja mielestäsi on laskuttaa tehdystä työstä?
8. Mitä eroja on laskuttamisella ja freelanceverokortin kanssa toimimisella? Kuinka paljon voit itse vaikuttaa kumpaa käytät? Kumpi on mieluisampi?
9. Kumpaa toimenantajat suosivat? Miksi luulet että näin on?
10. Onko musiikkialalla (freelancerina) toimiminen mielestäsi helpompaa, jos on oma yritys? Miksi?
11. Mitä odotuksia sivulla on yrittäjyydestä? Mitä haittoja/huonoja puolia siihen liittyy? Mitä etuja?
12. Mitä ajattelet yrityksen perustamisprosessista? Mitä tiedät siitä?
13. Mitä yritysmuotoja olet harkinnut? Miksi?
14. Mitä tiedät seuraavista yrittämisen muodoista?
 - Yksityinen elinkeinonharjoittaja
 - Osakeyhtiö
 - Osuuskunta
15. Yrittäisitkö mieluummin yksin vai yhdessä? Miksi? Kenen kanssa?

16. Koetko paineita yrittäjyyteen?

17. Saitko koulussa eväitä yrittäjyyteen?

18. Kiinnostavatko yrittäjyyskurssit? Toivoisitko, että koulussa olisi ollut?

19. Miten oma yritys vaikuttaisi motivaatioon?

20. Haluaisitko kertoa vielä jotain?